Масса а мехкашкара пролетараш, вIашагIкхета!

СЕРЛАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лаккхехьарча Совета а орган.

КIиранди
25
МАЙ
№ 42 (2208)
1958 шу
Мах 20 кеп.

ДукхагIа кийчде доакъар

Гарггарча шерашка юрта боахам чIоагIа лакхбе аьнна йола Советски Союза Коммунистически партен XX-ча съезда решенеш ма-могга кхоачашъеш боахк Нохч-ГIалгIай республикера хьайбаш леладераш. Колхозийи совхозийи фермай болхлоша дош деннад укх шера хIара Iаттагара колхозашка 315 центнери совхозашка 225 центнери соахкарчул дукхагIа шура яккха. Жа леладераша дош деннад 1958 шера хIара устгIанна тIера 4,7 килограммалла кIезигагIа доацаш тха даккхеи паччахьалкхенна соахкарчул дукхагIа тха далеи. ДукхагIа даккха лаьрхIад хьайбашлеладераша дулх, даьтта, дебаде лаьрхIад доахан, жа, кхыдола хьайбаш.

Уж доккхий декхараш кхоачашдарна эггара хьалха де дезарех цаI да хIанззе а дерригача хьайбашта кхоачам балла доакъар кийчделга. Из боккхача лоархIаме йола кампани чакхъяларга хьежжа мара кхоачашдулургдац общественни хьайбаш дебаделга а цар продуктивность лакхъелга а.

Дийте вай республике Iан заман дерригача хьайбашта тоъал доакъар Iалашдарна мел эшар?

Шортта да. Цкъа-дале, хIара колхозе а совхозе а кхоачамболлаш цонаш я, шоллагIа дале, дIайийна баьцаш, гурахьа дув рожь, овсянка, кхыдола сийна доакъар да. БIаьсти лаьттанна машша догIа делхар бахьан долаш буц Iалаьмате листа а лакха а я. Цул совгIа колхозашкеи совхозашкеи кхоачамболлаш техника а из лелае лакхара говзал йола кадраш а, кхы мел эшар а да.

Колхозий гIулакхаш укх шера къаьстта дикагIа да, хIана аьлча лаьтта меттел техника а шоай доалахьа я цар хIанз.

Республикера дукхагIа йола районаш сухулбаь шоай хьайбашта доакъар кийчдеш йоахк хIанз. Лоаман районаш мара йисаяц мангала ара ца йоалаш. Цу районашкара колхозаш а ма-могга кийчлуш я беррига шоай низ тIа а бахийта из боккха лоархIам бола болх махулла чехкагIа чакхбаккхарна.

Доккха декхар да колхозашкеи совхозашкеи доакъар кийчде вIашагIъехкача бригадай болхлошта хьалхашка латтар, бIарг дIа макхоачча йолча йоккхача аренашкара цонаш ханнахьа хьакха а хьакхаь царна тIера хьаьнна йол догIа кIал ца йохийташ вIашкатоха еза цар. Дахача шера гурахь колхозашеи совхозашеи дIадийнад силоса а мошача доакъара а лаьрхIа дукха эзараш гектараш тIа гурахь дув рожь. Цонаш санна дика тIа а даьнна тоаденна латт из а.

Масала, Наурски района механизаторашеи колхозникашеи гурахьа дув кIа дийнача хIара гектара тIара 25 центнер а кхы дукхагIа а башха йол йоакхк. Цу тайпара дола хоамаш да массанахьара а деш.

Колхозий а совхозий а хьалхле лелаераш ховш хила беза хIара доакъара дIайийна а эрий тIаьнна а буц ший ханнахьа хьакха езилга, хIана аьлча къаенначул тIехьагIа хьекхача доакъара пейдана хилац из. Масала, ка баьккха а даьнна шура йотташ латтача хана хьекха доакъара дийна рожь во дуъ хьайбаша. Цудухьа хIара буц ший ханнахьа хьакха еза.

Соахка Шелковски районерча «Коммунтерн» яхача колхозо даьр де йиш яц.

1957 шера ка баьккхачул тIехьагIа цу колхозо хьекхача рожа аргIаш хIанз а латташ да хIама тIера ца доалаш, хIана аьлча во дуъ из хьайбаша.

Укх шера мангал хьакха арабаьннаб каст-каста йоачаш хулча хана. Ши-кхо ди хоза деча, шин-кхаь дийнахьа догIа делх. Цу гIулакхо баха мабеззара дIабахийтац болх. Каст-кастта сеца латта езаш хул мангал хьокха агрегаташ, хIаьта йол сийна йоллаш вIаштатоха торо а хилац. ГIулакх иштта латтача хана чIоагIа лоархIам болаш да доакъар кийчдеш йоахкача бригадаша болх нийса дIабахьар, хIара болх царга ший ханна байтар. Мангал хьакхараи хьекха йол хьаэцарнеи дукха юкъ йолийта йиш яц. Йокъалушшехьа а хьаэца а вIаштатоха а еза йол, хIана аьлча догIанна кIал яха йол во юъ хьайбаша.

Цхьайола колхозаш гурахьа доакъара дийна рожь аьла а силоса а хьокхаш йоахк. Из бакъахьа дагадеха хIама да, хIана аьлча цкъа-дале, хьалхе а кийчъяь силос хилча июль бетта а август бетта а буц йокъаеннача хана хьайбаш бокъонца кхаба торо хургья.

Доакъар кийчдеш йоахкача бригадаи механизатораштеи кхыча болхлоштеи тIабиллар хIанз укх сахьате эггара лоархIамегIа а сийдолашагIа а бола болх ба. Цудухьа цу бригадашка болхбеш вола саг шоашта хьалхашка оттадаь декхар довза а довзаш беррига низ тIа а бахийта из кхоачашдеш хила веза. ХIара участок шии ханнахьа хьакха еза, мангал ца хьокхаш моттигаш а ца йоахкийташ. Хьекха а йокъаенна а яьннача аьлах чехкка хьал а ийца тохораши аргIаши де деза. Цхьаккха агрегат хила йиш яц хIанз болх сихбеннача хана сеца латташ, хIара болхло декхарийла ва денна-денна балха боарамаш кхоачашде.

Дукха ба вай республике дика балхаш деш бола механизатораш, кхыбола болхлой. Червленни яхача станицерча Сталина цIерагIа йолча колхоза тракторист Иван Михайлович Бушин керте латтача комсомольско-кагирхой агрегато хIара денна 180—200 процент кхоачашъю балха нормаш. Комминтерна цIерагIа йолча колхозе гурахь дийна рожь хьокхаш воаллача Наурски МТС-а трактториста Андриановс 30 гектар хьокх ший сменах. Техниках эца боагIача тайпара пайда эцаш хилар гойташ дола хоамаш республикерча дуккхача кхыча колхозашкара а совхозашкара а ух. Бакъда, дуккхача районашка балхаш дика латте а, кхоачам боацараш а да дукха. Цхьайола колхозаши совхозаши тIехьа араювл мангал хьакха. Ханнахьа йолаяланзар доакъар кийчде Карагалински район, кходиъ ди мара дац МагIалбика район малгал хьакха йолаенна, хIаьта хIанз а ара яланза а я районаш.

Беррига низ тIа а бахийта оарцагIдовла деза дерригa эшаш дола доакъар кийчдарна. Цхьаккха ди а ца тувладолийташ хьакха а, хьакхаь яьннар хьазца а еза йол. ХIара механизатор, кхывола болхло дика ховш хила веза ший фуде деза, хIаьта ший балха боарамаш кхоачашдеши ше бу болх дика беши хила а веза. Из гIулакх чакхдоаккхалургда беррига болх планах беш а хуле, планови заданеш кхоачаш мишта ю хьожаш а хуле, хIаьта хIара агрегато шийна оттаьча графиках болх беш а хуле.

Нахага болх дика бе оалаш санна цу наха эшар фуд ховш а хила беза колхозийи совхозийи хьалхле лелаераш. Нагахьа санна мангал хьокхаш боахкача болхлой къахьегама овсарал совъяккхарна де дезар фуд хьожаш уж хуле, балха йоахкача машинаштеи уж лелаеча нахаи эшар фуд ховш уж ца хуле болх во леларгба. Цудухьа хIара бригаде хила еза балха боахкача наха салоIа моттигаш, царна хадданза кхача лоаттабе беза. Кастта-каста мангал хьокхаш боахка болхлой болча болхаш хила беза лектораш, докладчикаш, художественни самодеятельноста кружокаш. Царна деша газеташ, журналаш лоаттаде деза.

Колхозийи совхозийи партийни организацеш декхарийла я доакъар кийчдеш йоахкача бригадашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржае а юртбоахаман къахьегамхой дерригача хьайбашта тоъамбалла доакъар кийчдарна оарцагIа баха а.

ВЦСПС-а Президиуме

Советскии боахамани органашка производствон, къахьегама, вахара хьала дешаш дувцача профсоюзаша лоацача даькъах

Из дош дукха ха йоаццаш дийцар ВЦСПС-а Президиума заседане. 1958 шера 22 апреле РСФСР-а Министрий Советo тIаийцача соцамга хьежжа ВЦСПС-а Президиумо декхарийла йир РСФСР-а краяй, областий профсоюзий советаш а профсоюзий ЦК-аш а планаш увттаяра, производство вIаштIехьа яккхара, къахьегама, алпен, къахьегам лорабара, болхлоштеи гIулакхерча нахаи культурно-вахара гIулакх дара дешаш, хIаьта иштта къахьегамхой хьаштех лаьца кхыдола дешаш Российски Федерацен йоагIIаш йолча советскии бохамани органашка дувцача хана дикагIа дакъа лаца.

ВЦСПС-а Президиумо совпрофий а профсоюзий ЦК-ай а теркам тIабахийтар халкъа боахам дегIабоалабара кертера дешаш къестадеча дакъа лаца шоашта еннача бокъонаша профорганизацеш производствон техника а экономика а кIоаргагIа йовза, предприятей болх, къахьегама хьал болхлойи гIулакхерча набхеи вахар-торо дIахо а дикагIа тоаяра дешаш увттадеча хана дукхагIа инициатива йолаш хила декхарийла еш хиларна. (ТАСС).

ССКП ЦК-а май бетта хиннача Пленума соцама жоп луш

«Нефтегипромонтаж» яхача треста 3-ча монтажни управленен 3-ча участкан коллектива юкъе вIашагIаехкай монтажникий комсомольско-кагирхой бригадаш.

ХIанз, Партеси правительствоси баьча, Химически промышленность дегIайоалаярахи синтетически хIамаш арахецилга сихдарахи, — болча соцама жоп луш Грозненски химически завод шеръеш цу завода керда цехаш хьалъеш монтажни балхаш деш доккхий хьокхамаш доахаш я н.н. Тупицини А. Кулькови керте бола комсомольско-кагирхой бригадаш.

Химически завода 32-ча корпуса объекте болх беш йолча нов. Тупицина бригадас май бетта план цу бетта 22-ча дийнахьа 185 процент кхоачашъяьй. Май бутт чакхбоаллаш «32 а» яхача корпуса монтажни балхаш даь даха аьнна дош деннад цу бригадан коллективо.

Дика балхаш деш хиларал совгIа бригадир Тупицин сайрийнарча школашка 7 класс чакх а яьккха нефтяной техникуме дIаэца кийчбеш йолча курсе дешаш ва. Бригадацарча Бехера а Крымовс а сайрийна дешаш 10 классаш чакхъяьхай.

Бригадир нов. Кульков волча комсомольско-кагирхой бригадас № 7 йола Турбакомпрессорни корпус хьалъеш май бетта план ханал 9 ди хьалха 165 процент кхоачашъяьй. Май бутт чакхбоаллаш № 7 йола корпус хьалъяь йоаккхарг йолаш я из бригада.

Бригадир нов. Кульков Нефтяной техникума сайрийнарча отделене 4-ча курсе дешаш ва. Кулькова бригадацара нов. Гладков 10-ча классе сайрийна дешаш ва.

Бригадираш н.н. Тупицини Кульков болча бригадий коллективаша хьабеш бола болх тIехдикеи сихеи бу.

Партеси Правительствоси хьалхашка оттадаь декхараш сихонца кхоачащде шоай низ кхобергбоацаш ба цу коллективацара комсомольцаши кагирхойи.

И. В. БЕХЕР.
№ 3 йолча монтажни управлене 3-ча участкан начальник.

Болх дика вIашагIбеллаб

«Ингушски» совхозо ялати, овощаши, свеклаши дIайийнай йоккхача майдан тIа. Укх бIаьстий дукха догIаш делхар бахьан долаш Iалаьмате дика тIадоалаш латт ялаташ а кхыйола культураш а.

Бакъда, уж дика хьувкъийта царна дика гIулакх де-м деза. Цу гIулакха ший ханнахьа оарцагIа баьлар 5-ча отделенен хьалхле лелаераш. Отделен управляющи нов. Гатагазови агронома нов. Ахильгови инициативах 15 звено вIашагIъеллар. Цу звеноашцара дукхагIа бараш кагий нах ба. ХIара звеноца пхийтпхийтта саг ва. ХIара болхлочунна ше-шийна дIаеннай, цо гIулакхде деза участок. Цу гIулакхо хIара болхлочунна хьалхашка бехктокхаме декхар оттаду. ХIара звеньевой инструкташах кхетаву (мишта гIулакх де деза). ХIара дийнахьа уж болхлой кхашка балхаш де дIа а кхувл балхара цIа а кхувл совхоза транспортаца. ДIадийнача ялаташта оасар дара болх дика дIаболабаьб 5-ча отделене.

Шоашкарча гIулакха мел лоархIам ба дика ховш ба отделенен болхлой. ДикагIа ялат а кхыйола культураш а хьувкъийта лехIаш я 5-ча отделенен коллектив. Шоаш лерхIар цар кхоачашдерг хилар шеко яц.

А. КАРТОЕВ.

НГIАССР-а беррига строителаш яхье бийхаб

12-ча треста 4-ча гIишлонашъяра управленен болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха коллективо «СССР-е гIишлонаш хьалъелга дегIадоаладара» тIехьа къовсам а оттабаь укх шерарча строителий денна дикача къахьегама совгIаташца накъа яха лаккхара социалистически декхараш тIаийцад.

ГIишлонашъяра монтажни балха 7 бетта план ханал 3 ди хьалха — 28-ча июле кхоачашъе; материалаш кхоярцеи кхыйолча торонех пайда эцарцеи 600 эзар сом паччахьалкхен ахча кходе; къахьегама овсарал 8 процент лакхъе; планал совгIа 400 квадратни метр чуIе цIенош хьалдаь даха, иштта кхыдараш а. Ше тIаийцаь социалистически декхараш сийленца кхоачашде дош а денна, строителий денна накъа дахара йолча социалистически яхьа инициатор а хинна Нохч-ГIалгIай республикерча берригача строителашка яхье кхайкай из коллектив.

ХIанз ший балха толамаш къахьегамца дIачIоагI а деш, балха темпаш дегIаккхувлаш я из коллектив.

Б. ГОРШТЕЙН,
№ 12 йолча треста 4-ча гIишлонашъяра управленен постройкома председатель.

Дизза дакъа лоацаргда вай мехка химически промышленность дегIайоалаеча

(Республикан партийни актива собрани)

20 мае Нохч-ГIалгIай областной партийни организацен актива собрани хилар, «ССКП ЦК-а майски Пленума балха итогехи республикан партийни организацен декхарехи» дола дош дувцаш.

Доклад еш къамаьл даьча партен областной комитета хьалхарча секретаро нов. Яковлес собране хиннарашка дика дIабовзийтар ССКП ЦК-а Пленумо «Химически промышленность дегIайоалаелга а хIаьта къаьстта синтетически материалаши царех бахача наха а халкъа боахама а эшаш йола хIамаши хьаелга а сихдарах», бола соцам. Из соцам кхоачашбар мехка боахам дIахо а лакхбарна, наха эша товараш дукхагIа арахецарна, бахача наьха цхьан сага сих продукци яккхара хьакъехьа эггира хьалха латтача капиталистически мехкашта укх гаргарча хана тIехьакхе аьнна оттадаь СССР-а кертера экономически декхар кхоачашдарна къаьстта лоархIам болаш да, аьлар докладчико.

Революци хилалехьа Россе химически промышленность яцар. Хьалхарча пятилеткай шерашка хьалъяьй из. 1928 шераца нийсдича 1940 шера вай мехка химически продукци пхийттаза дукхагIа арахецар. ТIехьа тIадоагIача шерашка дIахо а дегIайоалайир химически промышленность, из бахьан долаш тIом хилалехьа хиннача 1940 шерца нийсйича цун валовой продукци пхезза дукхагIа арахийцар 1957 шера.

ХIанз укх сахьата химически продукци арахецара хьакъехьа Советски Союзо дунен шоллагIа моттиг лоац, Американ ВIашагIкхийттача штаташта тIехьа, цхьабакъда, мехка боахама эша цун продукцен дуккха а тайпаш бизза кхоачам балла дац. Цудухьа, Нохч-ГIалгIай АССР-а къахьегамхой дизза дика дакъа лоацаш хила беза вай мехка химически промышленность дегIайоалаеча. ЛоархIам боллаш фенола а ацетона а производство шеръе, синтетически спирта, полиэтилена, полипропилена производство вIаштIехьа яккха, парафин елга лакхде торонаш я республике. Цул совгIа вай йиш я хьун промышленноста дIакъестарех химически наькъаца сербент, уксусно-кальциевой порошок, метилови спирт доаккхилга вIаштIехьа даккха, пластмассах наха цIагIа эша предметаш делга дикагIа тоаде. Химически промышленноста цхьайола предприятеш хьалъяра дош хIанззехь а къоастадаьд.

Нов. Яковлевс критика йир Грозненски химически заводе керда цехаш хьалъеча строительни организацей балха тIехь долча кхоачамбоацарех. Уж кхоачамбоацараш дIадаханза даргдац, химически промышленноста предприятеш хьалъяра дешашка хьажанза даргдац, из паччахьалкхен эггара лоархIамех дола декхар хиларах тарра, из кхоачашдарна низаш а материальни торонаш а оарцагIа яха еза.

Химически промышленность чехка дегIайоалае оттаяь из программа толамца кхоачашъярна боккха лоархIам бола гIулакх де декхарийла ба Iилман болхлой, специалисташ-химикаш. Бедала торонаш йовзара а прогрессивни технологически процессаш, хьаяра а хьакъехьа грозненски мехкдаьттан института Iилмантохкама болх шербича бакъахьа ба.

Ше доклад йисте йоаккхаш нов. Яковлевс тешам ба аьлар, вай республикан къахьегамхоша, берригача советски наха а санна, Коммунистически партенеи цун Центральни Комитетаи гонахьа кхотабенна, дIахо а химически промышленность дегIаяра лоархIам бола из декхар толамца кхоачашдергхиларах, коммунизм хьалъеча гIулакха юкъе шоай дизза дакъа лоацаргхиларах.

Нов. А. И. Яковлева докладах чIоагIа пренеш хилар. Къамаьлаш даьча новкъосташа чIоагIа могайир ССКП ЦК-а майски Пленумо оттаяь химически промышленность, къаьстта синтетически материалий производство чехкка дегIайоалаярах йола программа. Паччахьалкхен планаш а социалистически декхараш а кхоачащде лоаттабу къовсам чIоагIагIа лоаттабанза барг ца хиларах а дийцар цар.

Дош лу партен Грозненски горкома секретара нов. Костюченкона.

— ССКП ЦК-а майски Пленума соцамий Iалаьмате боккха исторически лоархIам ба, химически промышленность а бахача наха эша синтетически материалех деча товарий производство а лакхъяр социализм хьалъяра гIулакха юкъеи вай Даьхен низ чIоагIбара хьакъехьеи Iалаьмате доккха керда гIулакх да, — йоах цо.

Республикан мехкдаьттан промышленность химически промышленность дегIаяра эша мехкдаьттан бедала йоккхий торонаш йолаш я. Бакъда хIанз а кхоачамболлаш пайда ийбац царех. Дукха газ йов мехкдаьттан промыслашка, дукха газ хIалак хул нефтеперерабатывающи заводашка. Нагахьа санна из еррига бедал синтетически продуктай производстве йохийтаре, шера иттаж эзар тонн этилови спирт даккха йиш хургьяр. Иштта тIулакх латташехьа а, химически завода шоллагIа очередь хьалъяр во лел. Н. Н. Шварцкопфеи Лиховолеи хьалхле лелаеча совнархоза гIишлонаш хьалъяреи строительни материалий производствони управленена стройплощадкашкара болх вIаштIехьа баккха а хьалхашка латта дешаш шоай хан-ханнахьа кхоачащде а хайнадац. Iалаьмате чехка гIишлонаш яь йисте яхарна динза даргдоаца гIулакхаш де декхарийла я совнархоз а управлени а.

Нов. Костюченкос хойт, Грозненски къахьегамхоша ханал хьалхагIа, 24 апреле, валовой продукци арахеца биъ бетта йоагIа план кхоачашъяь хилар. Цу гIулакха чIоагIа новкъосталдир майна хьалхара шерра яьржа хиннача яхьо. ДIадахача шера цу ханаца нийсдича валовой продукци арахецилга 10 процент лакхденнад. Биъ бетта чухь паччахьалкхен планал совгIа итташ миллионаш мах бола продукци еннай.

Цхьабакъда из иштта дале а, города промышленностеи строительни организацейи балха тIехь цIенхоштта кхоачамбоацараш а да, йоах оратаро. Цхьайолча предприятеша, совнархоза № 1 йолча кирпишкий заводо, мебельни фабрико, моттигерча промышленноста кирпишкий заводо, кхыйолча тIехьаюсача предприятеша заданеш кхоачашъянзар, биъ бетта массехк миллион сом мах бола продукци ца луш йитар.

Требуне Грозненски химически завода директор нов. Назаров ва.

ССКП ЦК-а майски Пленума соцамий лоархIам бе хала да, — йоах цо. — Цу соцамаша торо лургья химически промышленность кхы а лакхагIа айъе, мехка бахача наха а халкъа боахама а эшараш кхоачашдарна синтетически материалий производство дукхагIа хилийта.

Тха заводо хьалхарча очереда опытни балхаца хьахьекхар, малагIа йоккхий торонаш я химически промышленноста синтетически материалаш арахеца. Заводо ю ацетон а фенол а, хIанз укх сахьата этилови спирта производство Iомаеш а я. Предприятен кхоалагIа очередь хьалъейолаяьй. 1959 шера денз завод шеръейолаергья ший рузкъан счетах.

ДIахо завод хьалъяр а цун мощносташ дукхагIа хилийтар а строительно-монтажни организацех тийша да. Цхьабакъда совнархозо кIезга низ тIабохийт кертера объекташ яь йисте яхарна. Гучох, ше къаьстта йола строительни организаци е еза я йолашъяр чIоагIъе еза.

«Грознефтезаводстрой» треста № 4 йолча гIишлон-монтажни управленерча партийни организацен секретара нов. Шпилевс ший къамаьла юкъе белгалдаьхар Грозненски химически завод хьалъеча моттигера кхоачамбоацараш.

— Ший хана къаьстта трест яр химически завода гIишлонаш хьалъеш. Техникаца кийчъяларга диллача республике эггара дикагIа яр из трест: 11 башенни кран, 8 экскаватор, дуккха кхы тайпа гIишлоний механизмаш яр цунга. ЭргайоаккхачIа хана трест дIатехай «Грознефтестройх», гIонна йола цехаш а дIачуеннай. ЧIоагIIа телхар гIулакх, материалаш хьакхача дукха гов, завода шоллагIча аргIанцара гIишлонаш хьалъяь яла еза ха ах шу гаргга тIехьаяьннай. ГIишлонийи гIишлоний материалаш хьаечеи управленегара, совнархозагара дийхадар парторганизацес цу гIулакхага хьажар. ХIаьта а ше долчча бесса кхы хувца ца луш латт, гIишлонага хьакхоачаш эшачох 70—75 процент мара гIишлоний материалаш яц, болхлой кIезигбеннаб.

Шпилевна хетачох, гIишлон-монтажни управлени чIоагIйича е управленена кара а хургйолаш къаьстта организаци йиллача гIойленагIа хургдар. Цунца гIишлонаш ерашка дIаяла еза еррига проектно-сметни документаци, монтажни балхаш гоа ца дар духьа а аьшка бетонаца, арматураца, кхыйолча материалашца гIишло хадданза Iалашъяр духьа а.

Грозне бIаь дийнахьа дов дича денз 40 шу дизарга а гIишлонхой Денга а ше кийчлуш кхы а доккхегIа социалистически декхараш тIаийцар шийна гIишлонхой коллективо: чуIе цIенош хьалдарна бархI бетта йола план 10 августе кхоачашъе а завода шоллагIа аргIа еррига йисте а яьккха болх бе йолалийта а.

Партен Ленински райкома секретара нов. **Правенькийс** ший къамаьла юкъе белгалдир ССКП ЦК майски Пленума соцам а Н. С. Хрущева доклад а районерча къахьегамхоша чIоагIа къоабалбеш хилар. Уж исторически документаш Iомаду партийни просвещенен кружокашка, хIаьта агитатораша а читчикаша а бахархошта дIа а хьех. Политическии Iилмани кхетамаш доаржадеш йолча общественни районни отделенено кийчъю дуккха лекцеш вай мехка химически промышленность дегIаяра хьакъехьа.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

Советски Союзе гIолла

Белгородски область. Курски магнитни анамален аьшка руда доаллача моттигашка рудникаш йохкаш латт. Царех цхьанне тIа, Лебедински руднике ялх миллион тонн руда доаккхаргда шера, руда тIера хьаийдергда. Лебеденски руднике хIанз аьшка руда гучадоаккхаш болх бу. Вай ханарча техникаца — гидромониторашцеи земснарядашцеи укх шера карьерера хьадоаккхаргда эзараш кубометраш лаьтта. Куйбышевгидростроереи Кременчугски ГЭС хьалъечареи укхаза хьаенай ши земснаряд.

Сурта тIа: Лебедински карьере вIашагIйоллаш латт земснаряд. Хьалхишкарча плана тIа — забое чуяхийта кийчъяь земснаряд.

О. Кузьмина сурт. **Фотохроника ТАСС.**

В. И. Ленина памятник хьаделлар

Темир-Тау. (ТАСС). Укхаза Коммунистически парти хьаьча, советски паччахьалкхе вIашагIъеллача В. И. Ленина памятник торжественно хьайийлар. Города Центральни майдане дуккха нах а болаш, митинг хилар. Пионерашеи школьникашеи памятника бухе венокаши зизай цIовнаши дехкар.

Таджикски ССР. Кайрак-Кульски водохранилище хьалъеш латт Ленинбадски обласка 10 эзар гектар лаьтта хий дулларгдола Ходжа-Бакиргански насосни станци.

Станцен хьалхара очередь йолаялийта лерхI укх шера июнь бетта.

Сурта тIа: Ходжа-Бакиргански водонасосни станцен трубопровод юллаш латт.

И. Кургана фото.
ТАСС фотохроника.

Омская область. «Нефтепроводмонтаж» треста № 7 йолча строительно-монтажни управленен коллектив йолаеннай Омска районе Омск-Иркутск яхача нефтепровода шоллагIа лини йилла.

ГIирс хьалбечар 180 километр трубопровод юлларгья Татарская яхача станце кхаччалца.

Сурта тIа: трубопровода — 30 метр йIаьха йола турбаш трактора соалоза тIа йохкаш боахк, сварка еча уж дIаяхьарна.

В. Липовске сурт. **Фотохроника ТАСС.**

Республикаш бешамашца хозлу

Мехка йоккхийча моттигашка дIайогIаш латт сомийи комсийи бешамаш. Духхьала цун къулбехьарча районашка а сомаш дIабегIаб 150 эзар гектара тIа. Царех аханел дукхагIа сомий бешамаш дIайогIарна Советски Союзе хьалхара моттиг яьккхача Украине егIай. Укхаза тамашийна беш хулаш латт Крымах. Цхьан бIаьстан цигача 21 эзар гектар совгIъяьннай сомийи комсийи бешамаш.

Дукха керда сомийи комсийи бешамаш дIаегIай Молдаве, Узбекистане, Грузе кхыйолча къулбехьарча республикашка. Йоккхий бешамаш дIаегIай Российски федерацен къулбехье — Краснодарскии Ставропольскии краяшка, Дагестане, Ростовски областе. Сомаш дIайогIарна дукха балхаш даьд укх бIаьсти Белоруссен а кхыйолча прибалтийски республикай а колхозашкеи совхозашкеи, хIаьта Поволжье, Центральни къилбаседа-малхбузен районашка.

(ТАСС).

ОМСК—НЕФТЕХИМИКИ ГОРОД

Краматорск, 21 мая. (ТАСС). Краматорскерча йоккха станокаш хьаеча заводе электрокопир йола вальцетокарни станок хьае йолаяьй. Цун проект оттаеча хана конструкторашн цхьадола металлически доакъоши текстолитах хьаде лаьрхIад. Из материал чIоагIа а дика а я.

Массехк шу хьалха токарни станокаш арахецаш пластмассах доакъош дир заводе. Цудухьа цхьа токарно-винторезни станок арахецаш 416 килограмм бронза кходир. Агрегата дозал 347 килограмм лохделар.

Химикаташа хIамай дозал лохдаьца Iеш, царга дIабода мах а лохбу, дукхагIа йола процессаш сихъе торо а хулийт. ХьалхагIа, масала, лоаладаьча металлах хьаяь оатхалаш дифекташ йолаш хилча уж халача операцеца — дуговой электросваркаца тоайора. ХIанз дифекташ ше чIоагIлуча пластмассаца дика тоаю.

Станокай цхьадола доакъош хеттад металл вIашагIхотташ долча къаьстта тайпарча хьамчаца. Из хьамча дIадода оатхалаш хоттара эшача винташка гайкашта, шинашта меттел.

Дизза дика дакъа лоацаргда вай мехка химически промышленность дегIайоалаеча

(Йистедоалар)

— Коммунистически партен Центральни Комитето, — аьлар нефтеперерабатывающи промышленностен управленен керттерча инженера нов. **Серовс,** — Iалаьмате йоккха программа оттаяй синтетически химически продукташ хьаелга дегIадоаладе. ХIаьта тоъал дукха газ — из лоархIам болаш йола бедал вай заводашка зехьа йоаеш латт оалашцеи пийшкий кхуврчашкеи. Из кхом ца белга дIадаккха деза. Вай тоаде дезаш да синтетически моющи средствăш хьаярна эшаш йола бедал арахецилга. Парафин йоаккхача синтетически хьаьна кислоташ доахаргдолаш арамaтически углеводородаш ергйола установка хьалъе оттаяй. Цхьайола цехаш шеръергйолаш я. Из бахьан долаш гIишлоний организацеш чIоагIъе еза ха хьатIакхаьчай, нагахьа санна из ца дойя «Грознефтезаводстрой» трест лоархIаергьяц шийна тIадожадаь декхараш кхоачашде.

ССКП ЦК майски Пленума решенеша кхы а совбоаккх Грозненски Iилма-тохкама института лоархIам. Грозненски Iилма-тохкама институт декхарийла я керда технологически процессаш кийчъе а, хIаьта иштта химически промышленность дегIайоагIилга сихдарна предприятешта гIулакхаца новкъостал де а.

ССКП ЦК майски Пленума решенеш Iалаьмате боккха лоархIам болаш хилар дийцар Шалински райисполкома председатель волча нов. **Васаитовс,** «Красный молот» завода слесара нов. **Гусевс,** «Октябрьнефтан» мехкдаьттан промыслови управленен профсоюзий комитета председатела нов. **Кандрашевас.**

Боахамий хьалхле лелаераштa а совнархоза а дIаховлда, — аьлар нов. Гусевс, — мехкдаьттан газах синтетически материалаш яхар духьа пачхаьалкхено сенах пайда эца беза, хIаьта совйола газ производствонна а вахара а эшарашка яхийта еза.

Iилман балха Грозненски Iилма-тохкама института директора заместитель волча химически Iилмай доктора профессора нов. **Дорогочинскийс** аьлар.

— Мехкдаьттан хими вай республике чIоагIа дегIая йиш йолаш я. Байга я Iаламан газ, термически каталически крекингий газ, йIовхал тела газ.

ДIахо мехкдаьттан хими дегIайоалаелга — из да лоархIамегIа йола веществаши предметаши арахецилга. Гаргарча хана вай республике мехкдаьттан хими дегIадар а бедал кийчъяр а феноли ацетони хьаелга шердар а этилови спирти изопренови каучуки, кхыйола, наха эшаш дола товараш кийчдарна а халкъа боахаман хьашташ кхоачашдарна а хиланза яргйоаца дукха лоархIамера синтетически материалаш хьаелга шердара а новкъа дала дезаш да. Нефтехими дегIадоаладелга дIахо дахьарна бензол хьакъоасторгдола процесс вIашагIйолла езаш да вай. Бакъда, цхьадола декхараш бокъонца кхоачашдарна Iалаьмате доккхий тохкама, проектни, гIишлоний балхаш де деза.

Грозненски Iилма-тохкама институто проектировщикашца цхьана Грозне нефтехимически продукташ хьаяхарах лаьца тайп-тайпара предложенеш йир, совнархоза тIабехкачар къоабал а еш. «Гипрогрознефтагa» даннеш еннай кIаьдеи чIоагIеи парафинаш хьаярна. Грозне высокомоющи веществаш хьаелга вIашагIдолларна деш балхаш да. Советски Союзе эггара дикагIа йола пилотни установка яь йистейоалаш латт. Цхьабакъда, опытно-экспериментальни установкаш хьалъелга Iалаьмате шортига лел, ханаш тулаш латт.

Калиновски совхоза директора нов. **Селина** аьлар, химически промышленносто, масса тайпа синтетически материалаш хьаярал совнагIа, юрта боахаманна Iалаьмате дукха удобренеш а лу. Шоай оагIонгахьара колхозийи совхозийи кхашкарча къахьегамхоша, животноводаша бедал кIезига лац химически промышленностенна. Нов. Селина предложени йоалаю юртбоахаман производствера хьайоалача отходашта химически переработка е: хьажкIий томараштa, генарий чIораштa, гидуаргий чIегIаштa, эрий тIабаьннача эрза.

— Итташ а бIаьш а эзараш кубометраш йола газ кхы юха хургйоацаш йоаеш е оалашца йоагаеш латт вай республике,—йоах «Грознефтегаза» нефтегазови управленен № 2 йолча цеха парторганизацен секретара нов. **Вобликовс.** Из лоархIамера бедал йоа а ца еш, химически промышленностен предприятешка дIа а енна переработка яйта еза.

Нов. Вобликовс критика ю нефтегазови управленен болхлошта, къаьстта а цун начальникана Горловна, предприятешта хьалхле во лелаяр бахьан долаш.

Дош лу Нохч-ГIалгIай административни экономически районерча халкъа боахама Совета председатела нов. **Рябчиковна.**

—Вай республике хьалъе лаьрхIай кхы тIа а фенол, ацетон, этилови спирт, полиэтилен, полипропилен лургдолаш йола объекташ. Хьалъе лаьрхIа гIишлонаш яьяргья 1962 шера, цигара дIахо йодача хана кхы а хьалъергья вай химически продукташ хьаергйола объекташ. Белгалдергда вай, баьча лоархIамо хьахьоккхача тайпара, химически промышленность дегIайоалаярга дIайолха капитальни затраташ вайщига шозза кIезигагIа хургья, цхьайолча вокх совнархозашка, масала Башкирски совнархозе йолхачарел.

ХIаьта а гIишлоний гIулакх во лел. Керда трест йилла езаш хилар дац из. ГIишлоний организацеш чIоагIъе еза, проектай болх, цхьайола аппаратура, оборудовани хьаелга тоаде деза, мел эша кхычахьара тIая а еза. Иштта во латт проекташ увттаяра гIулакх а. Химически завода кхоалагIа аргIа хьалъярна проектни чертежаш йоацаш я, уж ца хилча оборудованена заказ дала йиш яц. Химически завода хьалхле лелаераша динза даргдац керда цехаш проектно-сметни документацеца лоацдача хана Iалашъелга.

ДIахо нов. Рябчиковс йийцар совнархоза промышленностено биъ беттa баьча балха итогаш.

Республикан партийни актива собранес тIаийщача резолюце тIа массава а раьза а волаш, ССКП ЦК майски Пленума решенеш къоабал а йир, Нохч-ГIалгIай АССР-е химически промышленность сихха дегIайоагIаргйола наькъаш белгал а дир.

Нохч-ГIалгIай АССР дукха бераш долча ноаношта „Матерински слава“ яха орденаши „Медаль материнства“ яха медалаши яларах

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Лакхехьарча Совета Президиума 1944 шера 18 августа арадаьккхача указага хьежжа, дукха бераш долча ноаношта совгIаташ дала 1958 шера, 19 мая указ арадаьккхад. СовгIаташ даннад:

«Матерински слава» яха I-ча степена орден ийс бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта — кхаь сесага.

«Матерински слава» яха II-ча степена орден борхI бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта — йиъ сесага.

«Матерински слава» яха III-ча степена орден ворхI бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта — 8 сесага.

«Медаль материнства» яха I-ча степена медаль ялх бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта — 20 сесага.

«Медаль материнства» яха II-ча степена медаль пхи бер а даь уж хьалкхедаьча ноаношта — 65 сесага.

Хьалхара бIаьсти

Дукха километраш дIаьха дада Малгобекски районерча «Ингушски» совхоза лаьтташ. ДукхагIа дараш хIамаш дIаювш а долаш 30 эзар совгIа гектар да уж.

Совхозе кхаьчар тхо кхашкара балхаш сихденнача хана. Советски (Инаркъе) яхача юрта уллача центральни усадьбе саг вацар. Саг коравнзар тхона совхоза конторе а. Ха ца йоаеш йиъолагIча отделенен кхашка дIададахар тхо. Деррига адам ара а даьнна чуййнна кхашка къахьегаш дар.

Укх шерара бIаьсти — хьалхара бIаьсти я цу кердача совхозе. Из хоалургдолаш дар, эггара хьалха наха дика къахьегарца, доккхий толамаш даха гIертарца.

Боккха хьувкъам баккха декхар тIаийцад цар. Йоккха йоакхо эшаш гIулакх да из.

Юххьанца денз укх бIаьсти кхашкашкарча балхашта хьалха лел НГIАССР-а Лакхехьарча Совета депутата Гуноева Iумара тракторно-кхашкара бригада. Цу бригада коллективо массарел а хьалха, дикагIа йолча ханашка хьалха дIайувш йола культураш а дIайийна, дика кхоачашдир хьажкIаш дIайувлга а. Укх шера цу бригадо бIаь гектар совгIа шекара свеклаш а дIайийнай. Укхазарча моттигашка свекла керда культура яле а хIара гектара тIара 300 центнерал чухьанахьа ца яккха декхар тIаийцад коллективо. АттагIа дарех декхар а дац ше.

— Беррига низ тIа а бохийтаргба, тхой дош кхоачаш а дергда, — йоах бригадира. — Укхазара лаьтта цу культура мегаргдолаш да, тоха хий а да, цудухьа тхона ловча тайпара хила йиш йолаш да-кх из кхоачашделга.

Чуйина, кулг вIашка ца дуллаш къахьегаш ба механизатораш. Опытный механизатора Мордачева Иванз ший ханнахьа а дика а дIайийра свеклаш, цунна доккха гIо дир Киргизе свеклашца гIулакх хиннача звеньевойс Дашиева Махьмада. Уж дика хьатIаяларо хьахьокх царна дика гIулакх даьлга.

Дика къахьийгар нов. Гуноева бригада хьажIаш дIаувча а, цаIах, шиъ норма — иштта дар цхьан смена хьокхамаш трактористий Джентемирова М., Белтоева А., Алероева А., Балоева С. ХIанз бригада хьажкIаш дIайийна а яьнна кхыча балхашта техника кийчъеш я.

Гуноева бригада механизатораштa тара, шоай гIулакх дизза чакхдоаккхараш дуккха а ба совхозе. Кхашка дIадолхаш отделенен боахама коа дIачудахар тхо. Механизмашца хьажкIаш фуал йоахаш цар фун коли-бровка еш боахкар цига. Из болх беш баьхкараш дукхагIа бараш цIеннoаной бар. Кладовщика Энгеноевс нах кхашкарча балхаштIара ца бахарна вIашагIъелла звено яр из. НормагIа йоагIача кхаь тонна метел 6 тонн фу кийчдора цар сменах.

Цу дийнахьа бIаь гаргга кхалнах кхашка коартолаш дIайийна бовла боахкар. Цу балха хьалхле лелайора отделенен управляющес Дешниева Султана.

— Во хул оал укхаза коартол, — йоахар Дешниевс. — Сона бакъ хетац из. Коартоло дика хьувкъам бала беза укхаза. Из декхар кхоачашде тIаийцад оаха, кхоачашдергда а мот сона.

Укх деношка дика болх бу совхоза животноводаша а. Къаьстта шойла яхь лаьца ба божабеттараш. ДIаяхача хана санна хьалхле лелаю биъ бетта хIара фуражни Iаттагара 884 килограмм шурий яьккхача божабеттархочо Гагиева Аьсета. Цуна тIаккхувш толамаш доахаш я цул 15 литр мара кIезигагIа ца яьккха къона божабеттархо Галаева Зина. Дукха ха йоацаш Херсонски областе яха дикагIа опыт а Iомаяь цIа енай из.

Кхаш леладераштеи доахан леладераштеи юкъерча яхье кертте латт коммунисташ. ХIара отделенешка вIашагIъехка партен группаш я, хьакъоастабаь агитатораш а ба. ДикагIа барех лоархIаш ба планаш а декхараш а кхоачашдарна нах тIаберзабеш шоай агитационни болх лелабу агитатораш нн. Балоев, Алероев, Гуноев, Умаров иштта кхыбараш а.

Долла хIама иштта дика а дац совхозе. Хьалхарча бIаьстено дукха кхоачамбоацараш гучадаьхар. КхоалагIча отделенен хьалхле лелаераша дIаяхийтар ялат дIадера дикагIа йола ханаш. Совхоза специалисташа кхашкарча балхашта контроль мела лелайора, цудухьа цхьаццайолча моттигашка брак а хилар. Доакъара кхоачам ца хиларах а, доаханна кхоачамболлаш гIулакх ца дарах а хьалхарча квартале совхозо шура яккхара план кхоачашъйинзар. Совхозерча коммунисташа а партбюрон секретара нов. Энгеноевс а кхоачамболлаш къовсам лелабац совхозерча кхоачамбоацараштa духьал.

ХIанз бIаьстанара яр санна бехктокхама ха я хьатIайоагIаш латтар. Долалургдолаш да йол хьакхара балхаш, оасар, доладеннад жа лоргилга.

Шеко яц совхоза коллективо, хинна кхоачамбоацараши гIалаташи лаьрхIа а лаьрхIа толамца хьалхашка латта декхар кхоачашдергхилара.

В. КОСТИН.

Бераша аьхки лоIаргдола са

ХьатIакхоачаш латт пионерий ахка. Дукха ха йисаяц берий дешара шу чакхдала а цар унахцIена салаIа доагIа ха хьатIакхача а.

Каникулаш хьагIакхачарга, шоай дай-мехка гIолла экскурсеш а походаш а е, пионерски лагере, дачашка салаIа, лувча, маьлхе бага, юрта боахаме балхаш деш болча боккхагIчарна шоашта мога новкъостал де йиш хургйола ха хьатIакхачарга чIоагIа сатувсаш ба дешархой.

Коммунистически партеси Советски правительствоси ю йоакхо бахьан долаш ахкан замалахь берашта хьаелл Iалаьмате дукха пионерий лагераш, унахцIено эца моттигаш, дачаш, туристско-экскурсионни базаш, хи тIа лувча станцеш, спортивни майдаш, и. кх. дI.

Аьхки берашка салаIийтар духьа хIара шера дукха ахча дIахец пачхаьалкхено.

Дикка ахча дIадохийтаргда вай Нохч-ГIалгIай АССР-е а аьхки берашка салаIийтара гIулакха.

Республикера пионерски лагераш Iалашьярна 1958 шера алхха профсоюзашка гIолла дIадохийтаргдолаш да йиъ миллион сом гаргга ахча.

Iалаьмате сакъердаме а дика а салеIар школьникаша дахача 1957 шера аьхки. Республикерча 300 эзар гаргга болча школьникаша дика салеIар городал арахьарча а города чурча а лагерашка, унахцIенон майдашка, туристски походашка, экскурсешка.

Керта салоIам общественно-пайданерча къахьегамца тарболийташ, республикерча колхозийи совхозийи кхашка деча юртбоахаман балхашца дакъалаьцар соахка дешархоша. Соахка колхозашка 75 эзар трудди а даьккхар совхозашка 80 эзар сомал тIех ахча а даьккхар дешархоша.

Укх шера дешархоша ахканара салоIам дикагIа вIашагIа мишта боларгба а общественно-пайданарча къахьегамца из мишта бувзаргба а хьажа беза школашта, халкъа дешара органашта, комсомольски организацешта, культпросветучрежденешта хьалхле лелаераш.

1958 шера юкъерча школашка дешархошта вIашагIйолланза яртьяц дешар юртбоахаман производствоца дувзаш йола практика. Цунах хетта къаьстта уйла тIаяхийта еза комсомольско-кагийрхой лагераш яхкара а колхозашкеи совхозашкеи школьникий производственни бригадаш вIашагIйохкара а. Цу тайпара вIашагIбеллача ахканарча балхо йиш хулийт унахцIено Iалашъярна деш дола гIулакхаш колхозашкеи совхозашкеи школьникаша дикагIа къахьегилта вIашагIдолларца а ахканара юртбоахаман практика цар чакхъяккхарца а дикагIа тардалийта. Дешархой общественно-производительни къахьегам а ахканара дешара-производственни практика а вIашагIйоллача хана динза даргдац денна нийса режим оттаелга, къахьегами салоIами ха а ховш аргIаргIа хувцилга.

Дукха сакъердаме пионерски гIулакхаш хургда школьникашта 1958 шера аьхки. Эггара доккхагIа а сакъердамегIа а гIулакх хургда Грозне 1958 шера июнь бетта чакхъяккха лаьрхIа школашкарча дешархой республикански фестиваль.

Фестивале гойтаргда художественни самодеятельносте, спортивно-массови балха тIа, физиках а математиках а дола дешареи гойтареи пособеш кийчдеча школьникаша даьха дикагIа дола толамаш, школашкарча слесарнии столярнии мастерскешка кийчдаь дешархой дикагIа дола балхаш, и. кх. дI.

ХIанз яхь яьржай республикерча школашка фестивале дакъалаца бокъо яккха гIерташ.

Фестивале дакъалоацаш бараш хьожаргба вай республикан столицерча предприятешка, гIишлонашка, краеведчески музее, кхыйолча исторически моттигашка.

Школашкарча дешархой хьалхара республикански фестиваль хетаю сийдолча Ленински комсомола шовзткъа шу дизара.

Соахка а санна городерча а городал арахьарча а пионерски лагерашка салоIаргда школьникаша. Городал арахьарча 13 пионерски лагерашка салоIаргда вай республикерча 8 эзарнел совгIа болча школьникаша.

Цул совгIа дачашка, унахцIенон майдашка, шоаш болчча а тсабергба 4000-нел совгIа бола школашка-интернаташка, берий цIеношка, берий бешамашка кхебеш бола кагирхой.

ХIара шерра дукхагIа хулаш латт шоай дай-мохк Iомабеш йолча туристски походашкеи экскурсешкеи дакъа лоацаш бола нах.

Соахка экскурсешеи туристски походашеи чуэзар 20 эзар гаргга пионери школьники.

Сакъердаме туристски походаши экскурсеши дукха хургья укх аьхки а.

Масала, Грознерчеи цхьайсолча районашкарчеи школай дешархой гIоргба: Грознера—Советске, Урус-Мартане — Грушевое — Урус-Мартане—Грозне, Грознера — Первомайске — Мужеча—Эса керте. Цар гулъергья даьхенера лаьттанцара пайдане хIамаш, баьцовгIаш, садоахка хIамаш.

№ 2 йолча школера-интерната 90 дешархо юкъе вахав ялхлагIча пятилеткaнна хетаяь йолча Ерригсоюзни пионерий экспедицена.

ГуржегIа бодача новкъа 15 дийнахьа йола поход е кийчлуш ба Ассинскерча, Петропавловскерча, Бороздиновскерча, вай республикерча кхыйолча а школашкара 8—9 классашкара дешархой.

Вай республикан юххьанцара комсомольцаш а цар гIулакхаш а дувцаш йола материалаш гулъяр духьа республикерча районашка походаш ергья ТIой-юртарча ворхI шера йолча школан, МагIалбикерча № 4 йолча школан - интерната, Нестеровски школан, Грознерча № 1 йолча школан дешархоша. Дешара-опытни участкашка хьокхамаш дикагIа даьха вола республикан школашкара 33 саг 1958 шерарча ВСХВ вахийта кандидаталла оттаваьв.

,Берий унахцIено а аьхки цар организм а чIоагIъяр духьа хадданза физкультурни занятеш е еза, пионерийи школьникий спортивни ловзараш де деза, городерчеи городал арахьарчеи пионерий лагерашта, школьни коллективашта юкъе спартакиада-яхь лелае еза, футбулах, волейболах, баскетболах, городкех, иштта кхыча ловзарех а лаьца коашкарча, лагерашкарча, школашкарча командашта юкъе яхь йоаржае еза.

Аьхки бераша унахцIена салаIар—боахамани, профсоюзнии, комсомольски организацеша, халкъа дешара, унахцIено лораяра, торговлен органаша еча кийчонга хьежжа хургда. Кхы ца гоаеш массайолча моттигашка кийчъяь хила еза пионерски лагераши унахцIенон майдаши.

Школай йоакхо еш йолча Городской исполкомо, НГIАССР просвещенен Министерствос, домоуправленеша, комсомольски, культурно-просветительни организацеша, промышленни предприятеша уйлае еза аьхки городе дусача берий, — хIаьта уж кIезига а дисац, — салоIам дикагIа вIаштIехьабаккхара. УнахцIено лораяра Министерство декхарийла я хIара пионерски лагере лерттIа даа хIама хилара а берий организм чIоагIъяра а тIахьожам бе ховргдолаш вола лор е медсестра хилийта.

Торговлен Министерствохи Респотребсоюзахи тийша да аьхки бераш тоадар духьа деш долча гIулакхашта хиланза ярг мел йоаца продукташ хадданза Iалашъелга, къаьстта уйла тIаяхийта еза бераш тоадалийтарна долча гIулакхашта хадданза дулх, хьоанал, масса тайпа овощаш лоаттаярна.

Н. ДЕМУШКИН.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛАРАХ

„Зехьа дайна 10 эзар тума а тIехьа да воаца боахам а“

Иштта керте яздаьр долча фельетона тIа гучадаьхарех лаьца укх тайпара хоам бу «Чечингстрой» треста управляющес:

Фельетона тIа дийцараш дизза бакъхилар.

Хьалха балхара дIаваьккха № 3 СУ кертера инженер Аккалови балхара дIаваьккха нов. Б. Плиеви организацена даьча зена бехктокхаме оза оттабаьб.

Экказж-къонгий - юртара школа хьалъяра балхаш тоадаьд.

„Назрановски района цхьацца йолча тикашкеи чайнешкеи“

Сердало газета тIа 13 марта 21 номера тIа араяьннача «Назрановски района цхьацца йолча тикашкеи чайнешкеи» яхача статья тIа, «Сердалон» рейдови бригадас гучадаьхарех лаьца, Назрановски райисполкомо укх тайпара хоам бу:

РайПО-н общепитеи торговлени болх тоабаьб.

Къаьстта аьлча, Назранерча культмагеи Яндарерча № 17 йолча тикачеи хила йоагIа порядок оттаяьй:шо-шоай группех дIанийсдаьд товараш, совдараш ноакъзара даьхад. Культмага наIара тIа вывеска хьалтехай, тикаш цIена лелаю. Чайнешка ремонт а яьй басар а хьекхад. Чайнешкеи буфеташкеи цIено лелаю.

Ший балха тIа ладарло еш а дуа хIама во кийчдеш а хиларах повар Иванченко балхара дIаваьккхав.

Говзалца хьаяь лаьттан спутникаши сигленах дола дина дувцараши

Дувцаш да, дукха ха йоацаш цхьан кхыча мехкарча корреспондентo Московски планетаре хьажа баьхка дуккха нах бIарга а байна укх тайпара хIама аьнна хилар:

— ХIанз кхеталуш да, Советски Союзо массанел а хьалхагIа спутник урагIа хIана яхийтай: укх мехка массава а астрономически дешар ховш ва!

Иза-м бегашта аьнна дар, хIаьта бакъдолчарна дукха гаьна а дац из. Вай халкъ чIоагIача уйланца а хьаштаца а хьеж астрономеги планетарешкеи, хIанз СССР 30-нел дукхагIа а хинна, хIара шера кхы а дукхагIа хулаш латт уж. ДегIаухаш латт Ерригсоюзни астрономогеодезически обществан мугIараш. Мехка чухь хIара шера арадоах итташ астрономически книжкаш, астрономически кинофильмаш. Кхыча бесса хила йиш а яц: керда коммунистичеси общество хьалъеш бола нах шоашта гонахьара дуне хьалха латтача материалистически кхетамца, цун эргалонаш а дегIадара законаш а довза гIерт.

Цу гIулакха дика йиш хулийт астрономес. Цхьаккха а философски Iилма а цхьаккха ди а Iе йиш яц ший тайпара дунен кхоллама гIулакх ца доашхаш. Цудухьа астрономе чухь дукха хьалхарча хана денз къовсам лоаттабу материализмо идеализманца, цун юххьанцарча формаца — динаца. ХIаьта астрономи дукхагIа дегIа мел йоагIа, дукхагIа тешам лора цо дуне материалистически кхетадар бакъахьа хиларна. Цу гIулакха торо хулийташ хиннай астрономашта гучадаьннача хIара кердача гIулакхо.

Цхьабакъда дина а кхыдола а кхетамаш чIоагIа даха гIерташ да, уж цу сахьате дIададалац, кхоллама хIамаш Iилманна ма дейззанге а. Масала, массанена а ховш да хьалхехьа а, дукха шераш хьалха малх а бутт а лацар лоархIамца ха йиш хилар, из хургдола минут а секунд а ховш. Малх, бутт лацар харна йолча, сигал лелача хIамай лелама теорен лардо йиш хулийт сигаларча цу хIамай (маьлха а бетта, седкъий а) лелама бокъонца дола сурт ха. Малх, бутт лацар из тамашийна дола хIама дац, цхьаккха а зе ца деш, законах хила доагIа хIама да из. ХIаьта из массанена цу сахьате довзаш —кхеталуш дац.

1954 шера ахки астрономи экспедици ера бизза малх лацарга хьажа Азовски форда йисте. Цун доакъашхоша моттигерча клубашка массехк лекци йийшар малх лацарах, из хIана хул нах кхетабеш а Iилманца зем баккхара лоархIам а бувцаш. ХIаьта а сектанташа яхар хьаллоацаш хилар цхьабола нах, малх лоацача дийнахь бераш а деша ца дохийташ. Массанена а ховра малх хIана лоац, хIаьта а: «сенах хов фу хургда, цIаьхха»... Е, соахка, сигал нагахьа мара гуча ца боала седкъа—комета гучабаьлча Казахстана цхьайолча юрташка доахан доадеш сагIаш дир «цхьа кхерам» хургба яхаш.

Бакъда вай ханарча дина хьалхале лелаераша хьаллоацаш дац цу тайпара тIехьадисараш, хIаьта а цунца цхьана Iилманца хьалхагIа хургдола гIулакх хара дош харцду цар, хIана аьлча, цар яхачох деррига даьлагара да, цун «къайле ха йиш а яц».

Шеко йоацаш да къаьнарча ханах юхедисаращцара къовсам кхы а дикагIа ка йоалаш хургхилар, царех беррига нах а баргбар, Iилман бакъдараш кхы а чIоагIагIа тешам болийташ а нахага дика дIакхоачаш а даларе. ХIаьта, из мара кхы хIама а дезацар Iилманна, къаьстта астрономена.

Хургда аьнна оттадаьча цхьадолча астрономически гIулакхех а цкъаза тешацар. Астрономех «хьожаш дола» Iилма хулар. Опыт оттае вIаштIехьадалацар. Хьа а яь искусственни «экспериментальни» сигал яхийта леларгйолаш хIама дулоре дика дар!

Теоретически из де йиш йолаш дар. Сигал лелача хIамай хьисапера лелам болаш хIама хьае мара кхы хIама эшацар укхаза. Тяготенен закон довдарца, лоархIам бе йиш я, сахьата 3000 километр гаргга сухал йолаш, е секунддана 8 километр йолаш горизонтально хIама дIаяхийтача из Лаьтта Iойожаргйоацалга ховш. Кхоачам болаш лакха а сиха а из урагIа яхча цох бутт санна спутник хургья. Кхоллама законаш довзара лардаца Iилмо лаьца гIулакх да из.

ХIаьта мишта тешамборгбар цу Iилман кхетамах, мишта вIаштIехьайоаккхаргья космически сухал?

Из гIулках кхоачашдарна дакъа лоацаш дукха Iиламхой бар. Естественни лардаца сигал гIолла хIамаш лелара Коперника теори бакъ хилар чIоагIъе ийшаь ца Iеш, кхыдола кхы а чоалханера дешаш къоастадарна эшаш дар искусственни Спутник урагIъяхийтар. ХIаьта итт шеращца чIоагIа болх барца бIаьннешца лоархIам болча Iиламхоша а, хьалхарча аргIанна космосе полеташ ярах долча Iилман лард еллача К. Э. Циолковскеси болх барах, юххера а из гIулакх технически кхоачашъярга тIадоаладир.

Советски Iилмхоша, инженераша, болхлоша хьаяьй дунен чу хьалхара космически хIама — искусственни спутник. 1957 шера 4 октябре космосе урагIъяхийтар из, Лаьттанна гонахьа лела а йолаелар, астрономаша даьча математически лоархIамех нийса, цун тайп-тайпарча точкашка гуча а ювлаш. ХIаьта цул тIехьагIа цхьа бутт балале космосе урагIъяхийтар кхы йоккхагIа йола советский искусственни Лаьттан спутник, шийна чу «пассажир» — жIалий «Лайка» чу а дагIаш.

Цу кердача, сигал лелача хIамашка хьежа телескопаш а эшацар. Дерригача дуненчурча наха шоай бIаргашта бIарга яйнай Лаьттан искусственни спутникаш, цец а бувлаш, тIоараш вIашка детташ хьежар уж царга. Иштта гIулакхаца миллионашца лоархIам бола нах тийшар кхоллама гIулакхаш Iилман материалистически хьисапера дашхар бакъахьа хиларах.

ХIанз а сигале цIена йолаш — са тоссача хана е бийса яхача хана, — нагахьа Москвена тIехь Лаьттан искусственни спутник йодаш хилча, планетарен астрономически площадка тIа, из я дукха ха хьалхагIа гуллу бIаьннешца лоархIам бола, хьажа безам бараш. Искусственни Лаьттан спутникаш урагIъяхийтале сигал лелача естественни хIамашка хьежа мара йиш яцар вай, цунца тIехьа тIайоагIача хана уж мичахьа хургда а ховш. ХIаьта, физикаша, химикаша, биологаша, санна шоашта хейнар гIулакхаца бакъхилар тахка йиш яцар астрономи. Цо йиш хулийтар хIама довзарна кхетам боацча наха, астрономенна гучадаьннараш юхадеттарна: «Сигал цхьаккха а хиннавац; сигал лела хIамаш мишта лел вайна хац». Искусственни спутнико бакъбир дина бар а боацаш, дуненах бола Iилман кхетам. ХIанз ала йиш я вай сигал «хиннад» аьнна — динах тешаш бараша шоай юхь хьалъерзаеш хиннача вай хиннад аьнна. Iилман лоархIам бизза бакъхиннаб. Цунах вай кхетамаш бакъахьа хилар нийса да.

«Лаьттаннеи» «сигаленнеи» юкъера доазув дIадоал. ХIанз сигал лелаш я, лаьттарча хIамаех хьаяь континенташта юкъерча баллистически ракеташ урагIъяхийта спутникаш. Керда искусственни хьисапаца хьадаь «седкъи» да, цар лелам хьалхехьа дIаала а царга хьажа а йиш йолаш.

Цу дерриганеша тешал ду «сигалара» а «лаьттара» а законаш, дуне материальни хилар санна цхьоагIо йолаш хиларна. Цун дегIадара а эргадалара а законаш цаIаш да. Матерел совгIа кхы хIама дац цунца. ГIулакх иштта хиларца, цхьаккха а кхыча оагIорахьара дуне дац, материальни дуне мара, массанена из довза а деза — сага пайданна из эргадаха а деза.

Укх тIеххьарча итт шерашка Iилманца карагIдаьннараша Iалашдир, дина хьалхале лелаераша Iиламхошта духьаленаш еш хилар а цар Iилман гIулакхаш дарца духьале еш хилар а соцадар. Из иштта дале а хьалха дIадахача бIаьшере дина хьалхале лелаераш из де гIиртаб. Масала: католически киназо Коперника теори 1826 шера мара бокъонца тIаэца «мукъа беннабац».

Дина гIулакхаш леладераша хьалха санна хьаллувц дуне дала диллад яха пайда боаца идея, из йоацаш ди хьаллатта йиш йоаца гIулакх. Цунца церковникаша дина гIулакх Iилмана духьал дац йоах, шоайла цар къовсам лелабе безац а йоах.

Цу дерриганеша тешал ду ды Iилмана хьалхашка тIехь-тIехьа юхабувлаш хилара. Iилма сиха дегIадоагIаш хиларца дина гIулакх а сиха дожаш, ший диззача дохарга додаш латт. Из хиланза даргдоацаш а да. Iилма вIашагIделлад бокъонца йолча кхетама лардаца. Хадданза кердача хоамашца дегIаахарца из тIахьийха да Iалама низаца бизза къовсам лелабарна сага эша герз бе долла.

Ший овлаш дукха ха хьалха денз дола дына Iулакх хIама ца хара тIа вIашагIделла да. Дынах тешаш волчоа могадеш да, са леш доацаш хиларах, велча кхы дуне хиларах, иштта кхыдола цхьаккха хIаманца чIоагIданза дола гIулакхаш тешаш тIаэцар. Нагахьа нах дына гIулакх леладарал совгIа хIама деш бецаре, цхьаккха а прогресс хила йиш яцар. Дыно хIара шии тешаш вар лаьтта вахаш тIахьех велча са «Iазапа» кIалхара даккхарна, Iаламан низ караберзабарна ца а хьехаш.

Iаламан низаца къувса сега низ боацаш хилара лардаца хьахиннача дына гIулакха низ бац Iаламан хьалхашка котало яккхарна цунна гIо де. ХIаьта Iилмо гучадоах сега гунахь доацаш хьахула Iаламан законаш цунца цу ши-шех хьахиннача низий да а ву цар цох.

Iаламан законаш довзарна чIоагIа новкъостал дир Лаьттан искусственни спутникаша. Цхьадола Iаламан дукха хIамаш довза йиш яцар, лаьттанна тIехь е лаьттанна гаьна йоацаш мара прибораш лелае йиш ца хилча. Из хIана-д? Из да сомача атмосферан тIоана юкъе Iаламан къайленаш йовзарна эшаш йола цхьайола электромагнитни волнаш сеца а еш Iаламан керда къайленаш цо гуча ца яхийтар.

Хеталуш дар, уж къайленаш сага цIаккха а йовзаргьяц аьнна. ХIаьта хьайир Лаьттан искусственни спутникаш — мехкашта юкъерча геофизически шера программах урагIаяхийта хьалхара атмосферанна лакхехьара лаборатореш. Царна тIехьа оттаяь йола прибораш опыт чакхъяккхалца йолча хана атмосферал арахьа хул. Радиопередатчики новкъосталца цар де дезаш да космически зIанарех, маьлха излученех, температурах, матеоритех, атмосфере радиоволнаш чакхъювларах дола хоамаш. Иштта гIулакхаца цIаькха а дIахайтад саг хIама ца ховш хиларгара из хIама харга вага доазув доацаш йиш хилар, из харцде гIерташ ба идеолизмани дынеи хьалхале лелаераш.

Бакъда, Iиламхошта дагалаттар кхоачамбоацаш чакхдаьккхад хIанз а. Спутникашта тIалатта прибораш мелла дика яле а хьалоацачун мара хоам бе йиш яц цар. ХIаьта саг керда хаттараш де а керда тIахьожамаш де выводаш е а кхетам болаш ва.

Спутникащца саг лела веза. Из иштта дале, а атмосферал лакхера лелам кхераме ба, космически зIанараша саг вера кхерам ба. Космически аренашка сега вахар лорадарна эша хIамаш лаха дезаш да, из кхоачаш а дергда.

Шеко яц, тIахургйолча спутникаша дийна-са доалла хIама космически моттиге леларца йиш хилийта кхы а керда хIамаш довзар Iалашдергхилар а космосе оттаяьча опыташа физика, географи, геофизика, хими, биологи, кхы дукха а Iилмаш дегIадоаладарна йоаккха йиш хулийташ хилар а. Кхыча дуненашка ахаро цар тIадолчох дола къовсамаш къоастадаь ца Iеш, Iалаьмате йоккха лаьттан тIе тоаяь эргаяккха а цун климат тоаде а йиш хулийтаргья.

Цу гIулакхаша тоадергда Лаьттара вахар, саг кхы а кердача лакхарча дегIавара лагIа тIа а воаккхаш. ХIаьта цу дериганеша дино яххача тайпара «къемат ден» уйла е а ца хьехаш Лаьтта доккхий исторически декхараш кхоачашде тIахьех.

Кхоллаш дегIар мара хургдац, вай кара хIама дац яхаш наьха кхетам юха а бетташ де дезачох мезгбоах дино нах, Iилмо новкъостал ду сага лаьттани сиглени да хила.

Лаьттан искусственни спутникаш урагIъяхийтара лоархIам боккха ба. Iаламан тIехь керда коталонаш яьхай советски наха. ХIаьта вайщига из хинна хилар ши-шех хиннадац. Вай мехка наха хьалхашка хьайийллай керда — космически зама, 40 шу хьалхара лаьттара общественни гIулакхаш дегIадахкара керда зама хьаеглаш санна.

В. БАЗЫКИН.

Московский планетарен директор.

Йол хьокхача аренашкара

Укх шера санна дика тоаянна, листа, лакха буц хинна яц тха районе тIеххьарча ткъаьх шера яхаш дувц Гудермесски районерча бокхийча наха.

Цунах теша дог доагIаргда моллагIчун а Гудермесски совхоза йол хьокха бригадаш латтачахьа дIагарга гIертача. Ахкан дIайхача дийнахьа бокхача форда йисте латтачоа гуш йола наг-нагахьа маьлха сердалах къега а къегаш гарга гIерта таьлгIенаш санна гIийло хьекхача михо эгаеча цу форд мо латтача баьца таьлгIенаш я цига бIарг ма кхоачча гаьна ара гIолла дIа-юха хьажача гуш яраш.

Бакъда, тахан из карт бIаргадайнача метте хьо кхоана юха веча доккхий аьла касараш мара-м гургдац хьона. Цхьан минута сацац цига дIаьхача дийнахьа моторий тата.

Цхьатарра дика кийчбенна ара баьннаб совхоза механизатораш йол хьакха. 23 кхоккха мангал боалла машинаши 10 говраща йол хьокха машинаши я цахаддаш болх беш.

Цхьа кIира мара дац совхозе аьл тIа ара баьнна, цхьабакъда, хьалхарча 4—5 дийнахьа 2000 гектар гаргга, цунах 1526 гектар эрий тIаьннеи 369 гектар дIайийнеи буц а йолаш йол хьакха-м баьннаб уж. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача цхьацца тонн аьла йоал, тIакха из хул дIадахача шера совхозо кийчъяьча ерригача аьла нийсса.

Хьекха Iойилла йол сиха йокъалу. ДукхагIа йолча аьлах касараш а даьд, хIаьта токхораш е волокушаща хьагул а яьй. Доахан леладеча базашта юхе йол хьатIаувзаш кийчъяь 8 автомашин а я совхозе.

Дика кийчбенна аьл тIа ара бовларца а, хьекха йол гулъелга, из аргIаш деш вIашка тохалга дика вIашагIдолларца а хьалхарча метте латт совхоза 3-гIча отделенен болхлой коллектив (отделенен управляющи нов. Азербиев) цу отделене тIеххьарча кхаъ дийнахьа 50 тонн йол вIашкатехай.

Совхоза механизатораш ялаташ чуэца доладалалехьа хьакхача аьлах ах йол хIаьта а доахан Iангара доахаргдолча метте хьатIаоза декхар шоашта тIаийца къахьегаш ба хIанз.

С. С. КОТИЕВ.

550 тонна силос кийчъяьй

№ 1 йолча грозненски шурий совхоза коллектив 16-ча мае хьайбашта силос кийчъе йолаеннай. Дика лакхденнад гурахьа дIадийна рожь а мукх а. Къаьстта а вIашагIъэдаь а дIадийна да уж.

16-ча мае совхоза кхашка араяьлар силос хьокхаш йола 3 комбайн (комбайнераш н.н. Котельников, Шеповалов, Арсентьев) силос йолла бригадаш а вIашагIъехкар. Силос хьокхаш йолча комбайнашца болх беча комбайнераша н.н. Шеповаловси Арсентьевси дийнахьа йола балха нормаш 110—120 процент кхоачашъю, царел тIехьабисац силос тIаозаш бола шофераш-комсомольцаш н.н. В. Тишкини А. Ефремови. Силос йоллаш йолча бригадий хьалхле лелаю н.н. В. Гапонеи И. Машаровси, В. Янтиевси. Дийнахьа йола нормаш 120—125 процент кхоачашъю цар. 20-ча мае дикача силоса 550 тонна еллай цар.

А. ВОЛКОВ,
№ 1 йолча шурий совхоза парт. бюрон секретарь.

Ферман болх кхы а дикагIа тоабе беза

Ачхой - Мартановски районера «Лермонтовски» совхоза 4-ча отделенен шурий-товарни ферман болхлоша шоай болх дикка тоабаьб укх бIаьстий. Январьи февральи бетташка хIара Iаттагара йоаккха шура 2 килограмма совгIа мара яцар. ХIанз дикка лакхъеннай из.

Дика даьгIенаши хиши долаш аьхкий доахан кхоабаш лагерь я ферман. Цига божа-карт а кхы эшаш йола помещенеш а яьй. Уж дале а кхоачамбоацараш да ферме.

Дояркаш балха кхувла транспортца хилар бахьан долаш, доахан деттилга ханал тIехьа дувл, антисанитареца (цIена ца хиларца) къовсам лоаттабац, дояркашта сапеи кулгах хьокха гатеи дац; цар халаташ мIаде да; ферме еррига а 18 фляга мара яц, царех цхьацца яраш эсала я; чура мукх биаьча яь чу хий дIоах а деш цIенъю флягаш; хIара Iаттагара а хIара дояркас а йоаккхача шурий учет яц; болхлошта служебни цIеноu дац, иштта кхы дукха кхоачамбоацараш да ферме.

Цу дерригача кхоачамбоацарий терко еш бац отделенен управляющи нов. Понамарев, зоотехник нов. Даутов ферман заведующи нов. Войцех.

ДIадахача Iай доакъар ца тоъар бахьан долаш хьайбай продуктивность лохъелар. Цу гIулакха дикка уйла а йийя доакъар Iалащдара бригадаш вIашагIйохка езар. Уж вIашагIйохкаш бац совхоза а отделенен а хьалхле лелаераш.

Шоаш тIаийцаь социалистически декхараш кхоачащде декхарийла ба совхоза а отделенен а хьалхле лелаераш.

Керда ялат хьаэца кийчлуш я элеватор

Ермоловски элеватор йоккха предприяти я.

— Оаха болх болабе беза денош хьатIаккхоачаргда, — йоах элеватора директора нов. В. И. Ялышкос. Элеватор 16.800 тонна ялат чухошаргдолаш я. Республикан кхаь районагара (Грозненски, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски) ялат дахь цу элеваторе.

Паччахьалкхенна ялат дIалуча хана хадданза болх бергболаш кийчлуш я элеватора коллетив. Укх шера 6.400 тонна ялат чухошаргдолаши склад хьалъяьй элеваторе. Уж складаш хьальеш дика къахьийгар нов. Сатуев керте волча бригадас.

Складашта, дIа-юха лелача а стационарни а механизмашта ремент яь яьннай. Машин-наькa тупика ремонт еш латт. Паччахьалкхен контроль хьажаь техка а техка пломбаш тоIаяь кийчдаь латт элеватора таразаш.

ХIара шера техника дукхагIа хул элеваторе. Укх шера хьажкIаш цIенью а йокъаю а «ОСВ-10» яха агрегат а кхы йола техника а яхьаргйолаш я цига. Цар дикка тоабергба элеватора болх.

Элеваторе дукха ба дика болхлой. Царех ба корпуса заведующи нов. Д. Сайдулаев, цун помощник нов. М. Тахаев, транспортера машинист нов. Абдулаев, болхло нов. Анодина кхыбараш а.

Керда ялат хьаэцарна а из дика Iалащдарна а дикеи ший ханнахьеи кийчлуш я элеватора коллектив.

А. СОРОКАУМОВ.

Денгара-денга тоалуш латт Шаьла

ТIеххьарча шерашка дукха керда нах чубахеи, общественнии, культурно-боахамеи цIенош хьалдаьд Шаьла. Хьалха хиннача районни культмага а, продмага а тIакхийттай районни универмага здани.

Геттара чIоагIа тоалуш латт Шаьлан центр. Укхаза массехк ди хьалха хьалдаьд райисполкома 2 этаж йола цIа, юххера кийчонаш еш латт партен райкома а комсомола райкома а хьалдаьча цIенна. Цунна духхьала, майдана дехьарча оагIонгахьа хьалдеш латт районни культуран дворец. ХIанз отделочни балхаш деш я стройучасток. Из дворец хургья 280 моттиг йола зрительни зал, йоккха фойе, художественни самодеятельностан кружокий цIенош, читальни зал йолаш. Шаьлан къахьегамхошта доккха совгIат да из.

Цу цIеношта юккъера майда асфальт юллаш, гаьнаш, зизаш дIа а йотIаш, тоаеш латт. Асфальт юллаш латт Шаьлан юккъе гIолла чакхбоалача наькъа тIа а. Кастта Шаьлах —шозза-кхозза вIаштIара даь цIенош а долаш, культуран моттигаш а йолаш, гаьнехи зизаехи йиза юрт хургья.

IА. УСМАНОВ.

Сурта тIа: Шаьла хьалдеш латта культуран Дворец.

И. Плиев сурт.

Массанега дешийтара закон кхоачашде деза

Нохч-ГIалгIай автономни республика юхаметтаярна а из дегIаяра декхараш толаме кхоачащдарна а чIоагIа лоархIаме да нохч-гIалгIай къаман культура лакхъялар. ХIаьта культуран керттерча даькъех цаI массане—школе аха ха йолча бераша а йоазув ца ховча боккхийчар а — дешар а да.

ТIеххьарча шерашка тоъала дукха да нохч-гIалгIай бераш дешаш. Царех дукхагIдараш дешаш да шоай мехка цIадаьхкача хана денз а. Цхьабакъда дIахо мегаргдолаш лархIа йиш яц хIанз а тоъала дукха нохч-гIалгIай бераш деша ца ухаш хилар. Дуккхача даьша - ноаноша шоай бераш деша ахийтац, цхьацца бахьанаш а доахаш. Къаьстта кIезига я школашка йиIигаш.

ДоагIача ала дезаш да берашка дешийтара а уж хьалкходара а гIулакх даьйи-ноанойи декхар хинна ца Iеш, доккха, паччахьалкхен лоархIам бола бехктокхаме гIулакх долга. Цудухьа цу гIулакха теркам беш хила еза массайола общественни организаци, хIаьта бераш деша ца ухийташ бола даьй-ноаной бехктокхаме оза а беза.

Укх сахьате Грозненски районе 8-9-10 классашка цаI нохчий йиIиг деша ягIац. Лохехьарча классашка деша ягIа ерригаш а 443 йиIиг (берриге дешархой 4255 бер да). Из гаьнна тоъам болаш дац. Ца дешаш дукха бераш да. Уж тайпара бераш атта харцахьа доал. Нагахьа санна даьша-ноаноша цIагIа хьажа еза шоашта йиIиг аьнна, деша ца ухийташ юте а, зIамигача йиIиго улищашка е кхычахьа гIолла лелаш харцахьа оамалаш Iомаю, тIаккха иштта хьалашта юккъе хьалкхийна йоI дешар ца харах кхетам а хьаькъал а кIезига долаш хул. Из гIулакх цхьаболча даьша-ноаноша теркал а дац.

Тха районерча хьехархоша дукха къахьийгад хIара коа а увтташ, деша ца ухаш дола бераш школе ахийта гIерташ. Цхьабакъда из болх кхы а айбе безаш-м ба. Цу гIулакха чIоагIа гIо де йиш йолаш я даьй-ноаной комитеташ.

Укх дешара шера гIалаташ теркал а деш вIаштIехьадаккха деза хьатIадоагIача дешара шера массанега дешийтара закон кхоачащдар. Масса тайпарча гIулакххех пайда эца беза из декхар кхоачащдар дукхa. Кердача дешара шера деша аха ха мел дола бер деша аха деза!

КОТИКОВА ЗОВРБИКА ТАМАРА, Грозненски районо инспектор.

№ 2 йола бюллетень

«Социалистически яхь лелаярах» аьнна керте а яздаь № 2 йола бюллетень арахийцад НГIАССР-а промыслови кооперацено.

1957 шера НГIАССР-а кооперацен болхлой Дагестански АССР-ей КъилбаседанХIирий АССР-ей кооперацений болхлошца яхье эттабар.

Цу яхье 1957 шера НГIАССР-а кооперацен болхлой котбаьлар.

Шоаш даьхача толамех кхоачам баь совца а ца совцаш кхы керда декхараш тIа а ийцаь укх шера Дагестански АССР-ей Къилбаседан-ХIирий АССР-ей промкооперацен болхлой яхье бийхаб НГIАССР-а промкооперацен болхлоша.

Бюллетена тIа дувц, Наьсарерча Ахриев ГIапура цIерахча артело хьалхарча кварталах даьха толамаш.

Хоза кийчдаьи промкооперацен болхлошта дикагIа йола гойтара пособии я из бюллетень.

А. ИСАЕВ.

Шаьлан района культуран учрежденеш хьажар дIахьош я

Обзораш, конференцеш, читкаш...

Ерригроссийски культуран учрежденей балхага общественни хьажаро лерхIаш дола къахьегамхошта юкъе шерра книжкаш доаржадар дика каратIдоал Шаьлан района библиотекашта. Хьажарах йолча Положенес белгалдаь гIулакхаш леладарах лоархIаме совбаьннаб бахархой библиотекашцара безам. Дуккха-дукхагIа хул хIанз библиотекашка ухаш бола тайп-тайпара професси а ха а йола нах. Къаьстта дукха еза книжкащдешараштa библиотекаша каст-кастта вIашагIъехкаш йола массови мероприятеш: книжкай обзораш, книжкащдешарий конференцеш, сакъердамерча произведеней читкаш.

ЧIоагIа сакъердаме чакхйейлар «Кхыча планеташ тIа дий-хьоагI вахар» цIи йола обзораш. Нах чIоагIа раьза болаш чакхъейлар нохчий металла яь хинна читкаш а. Читкаш библиотекашка яь ца Iеш, фермашка, кхашка а яьй. Сакъердамерча книжкашта читкаш еш Шаьлан районни библиотекана дикка гIо даьд активисташ Асхабов Хьамзата, Дагаева Дашас, Зангаев Бадрудина, Дагалаев СаIида. Коашка книжкаш дIа-юха кхухьараш а ужаш ба.

Района дуккхача библиотекаша (масала, районни библиотека, БелгIатой юртара библиотека) Н. Музаева «Замза» яхача книжках вIашагIъехкай книжкащдешарий конференцеш. Дукха ха йоацаш чакхъяьннай «В. И. Ленина вахар — кагирхошта хьокхам ба» яха конференцеш а.

Дика вIашагIъехка яр С. Арсанова «Маца довз доттагIал» яхача романах Герменчуке хинна конференци, хIаьта районни берий библиотеке хинна А. С. Макаренко «Педагогически поэмах» йола конференци а.

ХIанз района масса библиотекашка е кийчъеш я «ДоттагIлахи, безамахи, новкъосталахи» йола конференци.

Хала хул гIулакх доладеш

Хала хул гIулакх доладеш. Халадар Шаьлан районни культуран отдела (зав. нов. Дачаева) керда цIабаьхкача нохчашта юкъе самодеятельность вIашагIйолла а. Нохчий мехкарий а кагий нах а къехкаш бар клубах, культуран цIенах. Цхьабакъда моллагIа гIулакх доладарна хьалха отта кийча болаш инициативни нах корабоагIа. Шаьла цу тайпарча нахах Гаджиева Рукъети, Басуева Айбанти, Абасов Хьасани, Кречетова Любаи хилар. Цу катирхоша дахача шера сентябрь бетта районни культуран отделе а баьхка, аьлар Дачаева МурцъIалий Кайпига:

— Кайпа, тхо художественни самодеятельносте дакъа лаца безам болаш да.

Царца къамаьл даьча Кайпина гучадаьлар уж капирхой цхьацца говзалаш йолаш болга. Гаджиева Рукъет пандар лакха ховш а иллеш доахаш а яр, Басуева Айманта хоза дора тайп-тайпарча къамий халхараш, дахчан пандар а чIондарг а дика лакха ховш вола Абасов Хьасан струнни оркестра керте оттаве мегаргволаш вар, хIаьта Кречетова Люба художественни дешар ховш а драмкружоке дакъа лоацалургдолаш а яр.

Цу виъне болабир районни культуран цIен чу художественни самодеятельностан болх. Цул тIехьагIа цар хьахьийкхача наькъа тIа гIолла айхьазагIа болаш баьхкар самодеятельносте кхыбола кагирхой а.

ХIанз районни культуран цIен чу болх беш я кружокаш: драматически (хьалхлелелаер Данилов Г. А.), халхарий (хьалхлелелаер Баширов Ваха), струнни (хьалхлелелаер Абасов Хьасан), хIаьта хоровой (хьалхлелелаер Киндаров Iабдулла). Района дукхагIа йолча юрташка а толаме болх беш я хоровой драматически, халхарий кхыйола а кружокаш.

ХIаьта дог гIоздоакхар фуд аьлча, художественни самодеятельностан членаша шоай говзал клубашка дIахьийкха ца Iеш, дукхагIа йолча хана кхашка, фермашка, предприятешка дIахьокхилга да.

— Къахьегама наьха дош да оаха эггара чIоагIагIа лоархIам бер, — оал цар.

Районни культуран цIен активисташ

Районни культуран цIен самодеятельность вIашагIъехкаш а концерташ увттадар вIаштIехьадоаккхаш а ба цун активисташ. Царех цхьабараш ераш ба.

Коллективо концерт оттадеча хана дуккхаза а зрителаша заявкаш ю Гаджиева Рукъетага ер е вож илли ала яхаш, дехараш деш: селла хоза хет наха Рукъета доахаш дола иллеш а цо локхаш бола пандар а. Пандарца цо нохч-гIалгIай ашараш лийкха ца Iеш, селий, хIирий, гIаьбартой, эрсий, казахий кхыча къамий а ашараш локх. ХIаьта ше локхар дика а локх.

Рукъетаца цхьана хоза доах тайп-тайпара иллеш Сайдулаева Деше. Деше ше иллеш а ашараш а дукха езаш я. Цул совгIа Деши драматически кружокаца дакъа лоацаш а я.

Каст-кастта районни культуран цIен сцене пианина локхаш хул 17-18 шу даьнна зIамига саг Темуркаев Султан. Говза локх цо пианинаца нохч-гIалгIай ашараш. Дика локх цо уж чIондаргаца а, дахчанпандарца, а каьхата-пандарца а. МоллагIа цо хьабеелла музыкальни инструмент цунга «ладувгIаш» хул. Султана тайп-тайпарча инструменташца ашараш лекх струнни оркестра юкъе а, къаьстта ше а.

Районни пионерий цIен болхло Басуева Айбанта чIоагIа тIоараш деттийт зрителашка ше халхаяьлча. Цо байя шершабу ког, тайжжа дIадохийт кулг, халхарга хьежжа хувцалуш йола цун мимика — дерригане а оалийт цунах зрителашка:

— Ер-м боккъонца йола балерина ма йий!

Айбанта башха дика ду нохчгIалгIай, венгерски, эрсий, украински, киргизски кхыдола а халхараш.

Сенах доах тахан нохчий мехкараша шоай иллеш?

Дуккха шераш хьалха нохчаша а гIалгIаша а шоай иллещца шоай бала, даькъаза вахар, гIайгIаш екаяьяле, хIанз цар иллеша дувцар иразе вахар, советски зама, къахьегамхой толамаш да. Хьалха йоIо ший «кIорнех» доахаш хинна гIайгIане иллеш тахан хоза муамаш а кIоарга чулоацам а болча лирически иллещца хувцаденнад. Малаш ба цу иллещца мехкараша бувцараш? Трактористаш, комбайнераш, инженераш, слесараш, лораш ба.

Зама хувцаяларга хьежжа хувцаденнад Шаьлан районерча нохчий мехкараша доаха иллеш а.

Нохчий кхалнаха говза вIашагIдехкача иллещца хестаю вай еза парти. Каст-кастта хаза йиш я цар доахаш дола «Партенна баркал» яха илли. Дега чура доагIа цу илле дешаш:

Дерригача дунен тIа
Сийлахь цIи хьа йоаккхаш,
Даькъала хийла хьо.
Ва сийлахь ва парти!

Iал. КОСТОЕВ.

Наьха унахцIено лораю цо...

Ялх шу да МагIалбикерча шоллагIча больнице Валентина Васильевна Хачатурян болх беш йола. Цу ялх шера дукха нах боврах кIалхара баьхаб, дукха нах лазарех берзабаьб говзача гинеколого Хачатуряна. Дукхача наха баркал оал цунна, дуккхачар ловца боакх цунна. ХIаьта фу хургда лора ше дарба даьча наха оалача хозача дешал дезагIа! Цкъаза Валентина Васильевнас дарба даьча унахоех цун боккъонца бола доттагIий а хул. Иштта ба цо берзабаь Цаллагова, Гогина, Елисханова, Горячева дуккха кхыбараш а.

Лора вахар холонех, къахьегамах дизза да. МоллагIча хана — бийсана, дийнахьа, йоачан йолча, йийкхача хана, шийла, йIайха йолча хана — вода советски лор унахо волча. Иштта я Валентина Васильевна Хачатурян, цунца цхьана болх беш бола хирург Эльбрус Борисович Кучиев, физиолог Мария Артемовна Шавкуненко, дуккха медицински сестраши санитаркаши. Цудухьа Валентина Васильевнана а цун новкъостašта а МагIалбикеи Вознесенски станицеи баха нах раьза а ба, хIаьта шоай лорех теша а тешаш, шоай вахар, унахцIено царга дIа а лу цар.

Лорий авторитет йоккха я вай мехка. Ужаш Даьхен дикагIа болча къонгащеи мехкаращеи Iаьдала органашка а хорж. Иштта, Валентина Васильевна Хачатурян МагIалбикан городской суда халкъан заседател хержай.

Валентина Васильевнас унахошта дарбаш даь ца Iеш, боккха профилактически болх а лелабу бахархошта юкъе. ТIеххьарча хана цо бахархошта хьалхашка массехк лекци йийшай. Цо докладаш йир «Човна ю профилактика», «Кхалсага гигиена» яхача а кхыйолча а темаех.

Селла ший дукха болх боллашехьа а, Валентина Васильевнас ший говзал медсестрай курсашка дешабагIача кагирхошта дIател.

П. ГАГИЕВ.

Гой, фу лу химес!

Дахчах яь костюмаш

Юлургйий-теш дахчах костюмаш?

— Юлургьяц, — аргда ца ховча саго.

Iилмахошта дагаяьхка тамашаш ю вай ханарча химес. Химен новкъосталца адамий кулгаша хьаю дахчах, мехкдаьттан а Iаламан а газах, кхеран кIорах, кхыйолча синтетически материалех Iалаьмате дукха, дика бахача наха эша предметаш.

Москве химически промышленноста Министерствоси торговлен Министерствоси оттаяьча выставке кхыча хозача хIамаел совгIа, костюмаш ю трико а да. Iалаьмате дика зип да из. Цун хозало бIарг хьест. Из трико целюлозах даь да. Натуральни тхах 30 процент нитрон техай. Цхьан метрах 100 сом доаккх цох. Дихка е корсама цхьан кубометрах 170 килограмм тха е 160 кг. даьри доаккх. Белгалдоаккхаргда вай даьре чилла беча цхьан нIано чиллан цхьа бурилг мара еш ца хилар, цхьан граммал еигагIа а йолаш.

ХIаьта, 160 килограмм даьре таьх 1500 метр даьри ду. Капронах баь каракуль яха элтар

«Искож» яхача Ленинградски фабрико толамца Iомайир синтетически материалех искусственни бекх бу производство. Технологически болх берригa а автоматически бу. Тамаш йолча машинаша капрона аьхангах «хьайза таьш» ду, хIаьта къаьстта цу гIулакха яьча агрегаташа таьх цецваллал хоза Iаьржа, сира, мора, кIай каракуль бу.

Фабрико цхьан дийнахьа эзар гаргга квадратни метр хоза, натуральни болчул дикагIа бола каракуль бу. ХIанз из производство дегIайоагIаш латт. 1960 шера искусственни каракуль шозза дукхагIа арахецаргба.

Синтетически материалех баьча бекхах яь хIамаш натуральни бедалах яьчул дарегIа я. Из Iалаьмате пайдане да бахача наха. Масала, натуральни каракулах яь лергаш долча кийнах 367 сом доаккх, хIаьта искусственни каракулах яьчох 60 сом мара даккхац, ше къаьстта тоабаьча элтарах яьча кхалнаьха полтох 4000 сом доаккх, хIаьта искусственничох 1000 сом мара даккхац.

Дувфеш, сапа, нахьараш

Уж хIамаш химикаша хьаю мехкдаьттан бедалахи Iаламан газахи. Синтетически хIамаех яь продукциший дикалга диллача хьайбай даьттах а цIокахa, хIаьта иштта кхай тIарча а бешарча а хоза хьадж йоагIача зизаех даьчул вогIа хилац. Эггара дикагIа долча зизаех доаккхар санна дола дувфи химически наькъаца доаккх. Цу дерриганеша а торо лу Iалаьмате дукха кхачан бедал кхое. Ер я из дика хьагойташ йола цифра. ЛаьрхIача хьахилар, сапа деча мехкдаьттан бедал яхийтарах, 1965 шера кхыча гIулакхашта кходе йиш хургья дикагIа дола даьтташ 400 эзар тонна.

Искусственни нихь деча институто вIаштIехьа яьхай кога гIирс беча боксий методаш а уж хьаяра технологи а. Цо хьаю бархат санна къега замша, лайка, кизга санна йола шевро, воатагара цIока яхар. Уж материалаш натуральни цIоках яьрел вIалла вогIа яц. Цар бар санна хьоаса, бос ба цар, хIаьта царел чIоагIагIа а я уж.

Синтетически материалех даь тIеханахьа а чухьнахьа а дувхаду барзкъаш

Кхалнаха, маIача наха, мехкараша, кагийча наха лелаю ейга плащаш - пыльникаш, тайп-тайпара дола чухьнахьа дувхаду барзкъаш, трикотажни хIамаш, кофташ, пасаташ, носкеш, синтетически материалех яь я, натуральни бедалах яьчарел вогIа а яц.

Масала, дика а леладеш атта а да хобалуш доаца кIадаш. Царех яь кочамаш йиттачул тIехьагIа аьшк тоха ца езаш хул, хIаьта хаче а юбкан а шув бовц. Синтетически хьоасах даь зиц дайга а кIаьда а хиларга диллача исхали деча тхах даьча зипал вогIа дац. Цунах яь кофташ чIоагIа йIайха хул, йиттача «йода а йодац». Уж толашагIа хилар да, уж натуральни зипах яьчарел дарегIа хилар.

Бахача наха эша уж дерригa предметаш химес лу.

Вай Iилмахой а технологаш а Iемаб хлоринови оалаш дарбане дола чухьнахьа дувхаду барзкъаш де. Уж ду химес кIорахи кIирахи. Хлоринови материал Iалаьмате дика йIовхал лораеш я. Уж барзкъаш а дувхаш, саг лелача хана цар микроэлектрически зарядаш хул. Дукхача хана уж леладича, редикулит яхача лазарахи анехи саг цамогаш хилийтац цо.

Искусственнии синтетическии хьоаса юкъе а бохийташ деча кIадашкеи трикотажни хIамашкеи 1965 шера дIабохийтаргба 188,3 эзар тонна штапельни хьоаса а 275,6 эзар тонна искусственнии синтетическии даьре хьоаса а.

Пластмассах яь хрусталь

Хоза кийчдаьча истола тIа латт тайп-тайпара форма а бос а бола вазаши пхьегIаши. Торташта, печенешта, сомашта, конфеташта кхы шоайла хозагIа йоаца пхьегIаш я уж. Тамашийна болх ба. Гусь-Хрустальни завода «дошо кулгий» мастерий балхал эргаш бац из. «Комсомольски правда» яхача Ленинградерча заводо пластмассах ю из продукци. Искусственни хрустала мах натуральни хрусталачул иттаз кIезигагIа ба.

Химически соединенеех хьахула пластмасса универсальни материал я: цо хувц болат, кизга, дахча, цIока. Промышленносте ийца ца Iеш, къахьегамхой вахара чухь а пайда эц цох. Синтетически материалех яь шаькъа лоатторгаш, телефонни аппараташ, электрически выключателаш а резеткаш а, телевизорийи радиоприемникийи корпусаш, цергаштa хьекха щетка, «вечни» ручка, спортивни хIамаш, берий ловзаргаш, цIагIа лелае эша кхыйола бIаьш хIамаш а арайоах промышленносто.

Тамашийна йола строительни материалаш

1959-1965 шерашка наха чубаха цIенош, производственни а культурни-вахара а зданеш еш, царна наIараш, кора рамаш, лагIаш, бальераш, цIенош тIа тоха а йовкъаш ехка а материалаш ергья пластмассан дарегIарча сортех. Цу кердача стройматериалаша цхьан шера 12 миллион кубометр дахчан материалаш кхое торо лургья.

Российски федерацен каьхата а дахчах хIамаш еча а промышленноста Центральни проектно-конструкторски бюрон инженераша дахчах дIакъестача опилкехи шолхехи хьадаьд 30 тайпа боарамаш дола щиташ. Цу щитех е йиш хургья зIамига а йоккха а йола дика серванташ, истолаш, маьнгеш, кизгай, барзкъий, книжкай шкафаш. ТIера шаьра хургья уж. Опилкехи шолхехи яь мебель бIарччача дахчах яьчул дарегIа хургья, нажах, бIара дахчах е кхыча дикача дахчах яьчарел хозагIа а хургья уж.

ГIластмассах яь 2000 тайпа хIамаш

Советски Iилмахой, химически промышленноста предприятей технологий а дикагIа болча болхлой а творчески лохараша белгалдаьнна дика тIулакхаш ду. ХIанз вай мехка халкъа боахама юкъе я химически тIамаех яь Iалаьмате дукха оатхалши продукташи, царна юкъе пластмассах яь 2000 тайпа хIамаш а йолаш.

Ераш сакъердаме цифраш я. Пластмассан цхьан тонно кхо тонна гаргга бос бола металлаш хувц. Цу кердача материалех яь машиний оатхалаш чIоагIагIа, дукхагIа яхаш, еигагIа я. Цул совгIа, бронзачул 5-зеи баббитачул 15-зеи дарегIа а я.

Синтетически материалаш чоалханерча машиний, аппаратий, Iалаьмате нийсача контрольно-измерительни приборий дакъа а хинна дIаэттай.

Даьхен конструкторски хьаькъала доаккхал — сиха лела «Ту-104» яха реактивни самолет вай йоккхача Даьхен тIагIолла лел. Цунах йоахка 120000 тайп-тайпара йола оатхалаш пластмассах, органически кизгах, кхыча материалех теха яьча цар комбинацех яьлга хой шоана.

Металлаш хувцараш

Бос бола а Iаьржа а металлаш хувца пластмассан материалаш, искусственни цIока, хьоаса ший дуккхача предприятешта юкъе боалабаьб Херсонски совнархозо. Масала, Каховски электрически машинаш еча заводе пластмассах электромоторий цхьадола доакъош ду; Николаевски кизгай парфюмерни комбинате, Симферопольски галантерейня фабрике — цIагIа эша предметаш ду цунах. Наха чубаха цIенош а промышленни зданеш а хьалъеча, улгех уй тохача когаметта лоаладаь ксилолит дувтташ уйнаш детта доладаьд.

Херсонски областе хьалъеш латт эри тIайоалача тростниках шера массехк эзар тонна целлюлоза йоаккхаргйола целлюлозни завод. Цигача е лерхI тростниках шера 10 эзар тонна хьоаса боаккхаргболаш ше къаьстта йола цех.

Херсонски нефтеперерабатывающи завода дIакъестача хIамаех хьаергья электроизоляци еш йола полиэтилен яха материал.

Мехкдаьттах дIакъестача хIамаех

Вай мехка химически промышленноста эггара йоккхагIа ярех цаI ше йолча Грозненски химически заводо арахец Iалаьмате дика дола ацетони феноли; кастта этилови спирт даккха долалургда; синтетически каучук йоаккха цех хьалъеш латт.

Ацетон — бос боаца, хица дика дIаувш йола тIоадал я. Лак, басараш, цIерах ца кхера киноппленкаш, пластмасса еча, искусственни даьри деча эшаш дика растворитель я из. Органически кизга а бахача наха эша товараш а хьадеча еза полупродукт я ацетон.

Фенол — чIоагIа, кристаллически, кIай бос бола хIама я, электротехнически а радио а промышленносте эша синтетически кIув, красителаш, пластмасса еча эбонит хувцаш, машинаш еча металл хувцаш я из. Цунах хьабу ше къаьстта дола технически чIоагIа кIадаш ду искусственни хьоаса — капрони нейлони, хIаьта иштта массадола тайпа хIамаш — тIеханахьа дувхаду барзкъаш, плащаш, пасташ, носкеш, трикотаж.

Мехкдаьттах доаккхача этилови спирто хьоанал, вешта даьтта, кIув лоалабу, хи чу ше дика а лел. Керторча даькъе из дода синтетически каучукаш деча. Каучукех ю автомобильни шинаш, дукха резино-технически хIамаш. Тайп-тайпара синтезаш еча, цхьадолча даькъе дистилови синтез еча, искусственни хьоаса беча, парфюмерни промышленносте чIоагIа эшаш да этилови спирт. Медицине —операци еш сага лазар ца хилийта, саг тхьовсавеча эша средство а я из. Фармацевте дукхача молхашта юкъе дода из.

Цхьа тонна этилови спирт даккха 4 тонна ялат е 10 тонна коартолаш эш. Иштал дукха искусственни каучук даккха йиш я 0,7 тонна мехкдаьттан газа этиленах. Кхачан продуктех из доаккхаш цхьан саго 160—200 дийнахьа болх бе безаргба, хIаьта мехкдаьттан газах из доаккхаш цхьан саго 10 дийнахьа мара болх бе безаргбац. Iалаьмате боккха пайда ба из.

700 миллион сом кходаь хургда

КхоачалургIоаца торонаш я химен. ХIанз арахеца пластмасса ах гаргга яр Даьхен машинаш хьаеча предприятешка дIайода. Автомобилий а форда кемай а корпусаш, муш, пружинаш, чакхсадоагIа инструмент, типографен печатни шрифт, эггара чIоагIагIа йола хий лела турбаш, машиний оатхалаш лу вайна химес. Уж мукх а яац. Уж я химеслуча дуккхача хIамаех йола цхьаяраш.

Чоалханерча моторагара денз оатхал чIоагIъеш йолча фентага кхачалца автомашина хьае йиш я нефтеобрабатывающи, газовой, металлургически, хьун, кIоран, кхачан промышленносте а юрта боахаме а дIакъестача хIамаех. Цул совгIа, синтетически материалех яь кузов металлах яьчул чIоагIагIа а хул.

Советски Союза автомобильни промышленносто укх ворхI шера 100.000 тонна пластмассах хIамаш ергья. Цо 200.000 тонна болата лист а 5000 тонна бронза, латунь, алюминий хувцаргда. Из дарах паччахьалкхенна 700 миллион сом кходергда.

Лоалаеш вIашагIлотае ца еза турбаш

Полиэтилени полипропилени — мехкдаьттах йоаха продукташ я. Диэлектрически а, хIаьта иштта термозвукоизоляционни а свойстваш йола порошок я из. Диэлектрикаш хиларах тарра радиотехникеи телевиденеи дукха эшаш, пайда ийбу цунах. Цунах ю кабельни изоляци, даш, диIаь тай, каучук, бахача наха эша Iалаьмате дукха, дика, тайп-тайпара товараш ду, искусственни хьоаса хувц цо. Мукх яарах лорае машинаш, оборудовани, емкосташ къувла дика материал я полиэтилен а полипропилен а. Турбаш, арматура, механизмай тайп-тайпара оатхалаш еча а йолх уж.

Хадданза хIама Iувдаш йола метод хьа а яь, полиэтилах хий лела, лоалаеш вIашагIлотае ца еза турбаш е Iомабелар химикаш - Iилмахой. Турбаш ю машина трактора тIа а оттайий, яьккхача сангарча хадданза, езача боарамах вIашагIйоахка турбаш хьа а еш, Iочуехк. Тайп-тайпарча пластмассах яь турбаш мукх яарах кхерац, чIоагIа а дукха а яхаш я уж, лаьттанцарча токаша бу Iодкъам болац царех, уж дика изоляраш хиларах. Цу турбашка леладе йиш я кислоташ, щелочаш, уксус, спирт, шура, мехкдаьттан газ.

Доазол дехьара

Французски мехкара политически къовсам

Французски мехкарча дукхача партешта а наха а юкъе лаьтта вIашдухьленаш хIанз боккхача къовсам тIа яьннай. Фу да къувсар?

Капиталистий мехкашка масса а хана къувсар руцкъа да. Капиталисташ, болхлошеи кхыча къахьегамхошеи хьадаь руцкъа а хозне а, царга лоадама хIама дIа а ца кхоачийташ шоаш даа а леладе а, хIаьта цу руцкъан низаца уж шоай бебоахкбе а царна доал де а гIерт. Болхлойи кхыбола къахьегамхойи шоаш хьадаь руцкъа шоаш даа а цунна доалде а гIерт.

Из классови къовсам, масса а болча капиталистий мехкашка санна, французски мехка а ба.

Вай да цхьа кица: сага бIарг лаьтто мара бузаберг бац, яхаш. Из кица ше мадарра капиталисташта доагIаш да. Французски капиталисташ а, кхыча халкъий капиталисташ санна, шоай мехкара болхлой, къахьегамхой баарах бизац. Цудухьа уж гIерт кхыча тIехьабисача, низбоацача мехкашкара болхлой а къахьегамхой а, баа. ХIанз уж яа гIертар Алжир я.

Алжир — къилбаседан Африке уллаш 9 миллион нах а бахаш Iарабий мохк ба. Из мохк 1830-ча шера, тIема низаща цигара городаш а юрташ а йохаеш, шоашта кIалбиса нах, бераш а, кхалнах а, боккхий нах а тIехьа, къахетам боацаш боа а беш, дIалаьцаб французски империалисташа.

Цу хана денз хьа фабрикаш, заводаш, дикагIа дола лаьтташ, лаьттагIа доалла руцкъа, суд, Iаьдал, ерига а бокъо французски бIаьхийча наьха йолаш, цар цига бахача Iарабашта доазув доацаш чIоагIа низаш деш, къахьегам буаш латт из мохк.

ХIанз колонешка даха халкъаш мукъа дувлача хана, шоашта тIалатта Iазап, лоал ла а ца могаш, цу къизача моастагIчох шоай мохк мукъабаккха гIерташ, цIаккха ца хадаш тIом лоатабу Iарабаша французски империалисташта духьал.

Хьалха империалистий колонешка: Инде, Индонезе, Египте, Сире, Вьетнаме, кхычахьа даьха дукха къамаш цар Iазапа кIалхара а даьнна, шоай мехкий дай а хинна, шоай Iаьдалаш а оттадаь дахаш да. Иштта шоашта тIера французски империалистий Iазап дIа а даьккха, шоай Iаьдал оттаде а шоай мехка дай хила а, шоай боахам а культура а лакхъе, тоае герт Алжире баха Iарабий а. Французски империалисташ царна тIера Iобовла а, царна цхьаккха а бокъо яла а, уж лоалах мукъа бовлийта а безам болаш бац. Из къовсам ба Алжире дукха цIий мехкадеш французаши Iарабийи вIашагIа боабер.

Алжире тIом латта кхоъ-диъ шу да. ХIара шера дукха нах а боабу, Iалаьмате дукха болхлошеи кхыча къахьегамхошеи хьадаь руцкъа а доаду французски империалисташа цу тIемах котбовла гIерташ. Уж боабу нах а доаду руцкъа а кIезигача капиталисташта болча пайданна деш да. Из кхета а деш, Французски Коммунистически партега хьалхле а йолаш французски болхлой а, кхы къахьегамхой а, бакъдари нийсхои еза хьаькъал дола дийша нах а, цIена уйлаш йола нах а. Алжирера тIом сацар а цига баха Iарабий, французски империалистий Iазапа кIалхара бовлар а дезаш ба.

Французски бIаьхийча наьха правительство, дуккха нах а руцкъа а доадаь шоай капиталисташта болча пайданна Алжирера Iарабий тIемаца эша а баь, караберзабе гIерташ я. Цхьабакъда шийна махеттара из кхсачаш дулац цунга. Цу гIулакха эшаш дола Iалаьмате дукха руцкъа а бIи а болхлошкареи кхыча къахьегамхошкареи даккха дезаш да, хIаьта иштта а халабоахкача царгара из даккха цкъа-лета бахьац, шозлагIа-лета низ дIакхачац.

Укх шера апрель бетта 16-ча дийнахь французски премьер-министра Гайяра Алжира гIулакхаш парламенте а ца дувцаш правительствос къоастадергдолаш дита а аьнна, дукхагIа болча депутаташа дутирг дац а аьнна, из къайса Гайяра правительство отставке яха йиийзар.

Цул тIехьагIа бIаьхийча наьха партеш шозза-кхозза правительство вIашагIа йолла елча, цох хIама хиланзар, хIана аьлча уж Алжирера тIом, цхьаккха а тоам а ца бувцаш, котдаллалца лелабе беза яхаш хилара. Де Голль яха инарал керте а волаш, правительство вIашагIйолла белар бIаьхий нах, из а чакхдалийтанзар парламента дукхагIа болча депутаташа коммунисташ хьалха а болаш, хIана аьлча из республикан законаш а дохадаь ший цхьанне Iаьдал вIашагIдолла а Алжирера тIом цахадийта а гIертандаь.

ТIеххьара правительство дIаяьнна бутт гарга ха яьнначул тIехьагIа, правительство вIашагIаеллар Пфлимлен яхачо. Цо ший правительствон программа хьакхайкайир, сайна толам болча хана Алжирерча Iарабашца тоам бувцаргба аз, яха дешаш юкъе а доалош. Алжирерча Iарабашца сайна толам болча хана тоам бувцаргба хIана аьннад, цIаккха а бувцарг бац царца тоам, аьнна Пфлимлена правительство парламенто дIачIоагIъялехьа тIема бунт хьоайир Алжирерча французски бIена тIабахкача капиталистий инаралаша.

Из бунт махьоайинге парламенто дIачIоагIир Пфлимлена правительство. Цул совгIа, хьалхагIа цу правительствона юкъе яха ца тига Французски социалистически парти, ший кхо министр цунна юкъе а вахийта, дIакхийтар правительствох. Французски фашисташ Париже а кхыча французски городашка а бунташ хьоае белар, из а Французски Коммунистически партега хьалхле а йолаш, болхлошеи кхыча къахьегамхошеи дохадир. Цул совгIа, керда эттача Французски правительствос, коммунистий а кхыча аьрдехьарча а парламента депутаташа низбарца, йиъ фашистски организаци дIаяьккхай, Алжире хиннача бунтаца бувзам бола французски мехкара цхьабола инаралаш а эпсараш а лийцаб, цхьабараш армена юкъера дIабаьхаб.

Из иштта дале а, гIулакх Iалаьмате во латт. ДукхагIа бола бIи Алжире тIомбе бахийтача цига бунт хьоаяьча инаралий кара ба. Iаьдала духьал бунт хьоаяьча инаралаша йоах, конституци а, законаш а, парламент а, дIа а даьккхе, деррига Iаьдал де Голль яхача инаралага дIале. Из фу яхилга да аьлча, из да, деррига Iаьдал а еррига бокъонаш а капиталисташка дIале, цар болхлойи къахьегамхойи цIий а мехкадеш цар хьа мел даь руцкъа а доадеш, шоашта болча пайданна Алжирера тIом толамаца чакхбоакхаргба, цул тIехьагIа царна чудоагIа пайдаш кхы а алсам даргда яхилга. Де Голлес аьннад Iаьдал хьаэца кийча ва со.

Французски правительствос, шийна Французски къама собранес, бунташ дIаяха а порядок юха оттае а еннача йоккхача бокъонех, бизза пайда эцац. БIаргашта гуш бунт хьоаяьча инаралашкахьа га увзаш, царна гIо деш, уж бакъбеш болча наха деш хьама дац. Де Голль яхача инарала а цхьаболча парламента депутаташа а из деш да, царна лийца а кхыдар даь а хIамадац правительствос, ше бIаьхийча наьха правительство йоландаь.

Цул совгIа, правительствона керте латтача Пфлимлен яхачо, ше тIехьарча деношка даьча къамаьлаца, Алжире бунт хоаяьча инаралашта дукха бехк тIабахийта безам болаш а вац. Цу къамаьлаца цо йоах, порядок телхаяр, цудухьа порядок юхаоттае гIерт уж. Из, бунт хьоаяьча инаралашта а цар новкъосташта а хIама а ца деш, царца машар бувца, барта ваха безам болаш ва.

Французски Коммунистически партес бунт хьоаяь инаралаш гIулакхера дIа а баьхе царна а цар новкъосташта а де доагIаш дола таIазар де деза, мукъле ягIац мукъален моастагIашта йоах. Цул совгIа цо, беррига болхлой, къахьегамхой, республика езараш тIахьиийхаб, республика а, цун конституци а, законаш а лорадарна, де Голла кара Iаьдал ца дахийтарна, хIанзарча кхохкаеннача хана фиийла хиларна.

Фашизм чакхъяргьяц! — йоах Коммунистически партен керттерча кхайкарала.

Масса а йолча фабрике, заводе, предприяте митингаш яьй фашисташта а бунтовщикашта а духьале.

ХIанз тIехьарча хана бунт хьоаяьча Алжирерча инаралий шоайла барт ийгIаб. Цхьабараша йоах, Франце фу хул хьажжалца сабарде деза вой, шоллагIа бараша йоах, цхьанна хIаманга а ца хьожаш Алжирцашта новкъостал деча Тунийсаца тIом хьоабе беза вай. Алжирерча бIена тIавиллача Салан яхача инарала, цкъазахьа Пфлимлена правительствон цIерагI къамаьл ду, цкъазахьа бунт хьоаяьча инаралий балхаца дакъа лоацаш ва.

Дерригача латтача гIулакхашка ладийгIача, республиканци фелал тувла а яь шой низ чIоагIбе гIерташ фашисташ а боахк, республика йоха ца яйта, хIанзолца боккхача къовсамаца шоаш яьха республикан бокъонаш йоха ца яйта гIерташ республиканцаш а ба. Республика йоха ца яйта из лорае болхлой а кхы къахьегамхой а оарцагIа баьха болхбеш Коммунистически парти а я. Цхьабакъда хIанз укх сахьате республиканцаша а социалисташа а, фашисташта духьала бу болх мела, юха увзалуш бу, Коммунисташа беррига болхлой а кхы къахьегамхой а, берига цIена уйла йола нах а чехка вIашагIабехке хоадам болаш таIазар де фашисташта яххашехь а.

ХАМАТХАНОВ.

Германен Федеративни республика. Ботроперча (Рурская область) «Рейнбабен» яхача рудника 700 совгIа шахтеро кулгаш яздаьд бундесвер атомни герзаца кийчъяраи ФРГ територе тIа ракетни герз доаржадараи духьал йолча заявленена кIал.

Укх сурта тIа: протест яра заявлене кIал кулгаш яздеш боахк горнякаш. Плаката тIа яздаь да: «Хьона а хьа дезалла а кхерам ба атомни валарах! Хьай кулг язде тхона!»

Францен национальни собране

ПАРИЖ, 21 май. (ТАСС). Аьттехьарча группай викалаша духьале йир правительствонна, Алжирерча гIулакхашта цунна чрезвычайни полномочеш ялара хьакъехьа пренеех къамаьлаш деча хана. Дид яхача депутато правительство бехке йир цо коммунисташта репрессеш еш ца хиларна.

Чурча гIулакхий Министро Жюль Мока жоп делар, «республикан бокъоний сий лоаттадар Iалащдарна маьтеж хьоаяьрашта духьал правительствос де доагIар даьд, аьнна. Аьттехьарча депутаташа, министрага къамаьл ца дайташ, юкъелелхаш сецавора из, аьрдехьарча дукхагIа болча депутаташа а центра депутаташа а тIоараш деттарца из хьаллоацача хана.

Аьттехьарча депутатах болча шин депутата Мондонеи Изорниси даь къамаьл Алжире мятеж вIашагIъелларш хьаллоацаш дар. Изорниса дIадийхар правительствос чрезвычайни полномочеш Салан яхача инаралага дIалулга.

Республикански строя тIаэтта къамаьл дир аьрдехьарча партей викалаша.

Компартен Парламентски группан председатело Жак Дюклос аьлар, коммунисташа правительство хьаллоацарг хилар. Уж тIехьа хургба, аьлар цо, правительстван чрезвычайни полномочеш хилийтарна, хIана аьлча «хIанз долча хьалех из да республикана тIехьа хилар».

Хьалха хиннача Министрий Совета председатела, радикала Мендес Франса, Алжирера мятежникаш хьаллоацаш Де-Голля даь къамаьл харцахьа лаьрхIар.

Социалисташа, МРП католически партен членашеи правительствон коалицен кхыча группай викалашеи аьлар, шоаш правительство хьаллоацаргь хилар.

Цул тIехьагIа, Министрий Совета председатела Пфлимлена бухсоццаш дола къамаьл даьчул тIехьагIа, голосовани хилар.

Правительствонна Алжире чрезвычайни полномочеш ялара законопроект могайир 475 депутато 100 духьал а волаш.

ХIанз законопроект республикан совете юкъа дIалургIолаш я.

Американ ВIашагIкхийтта Штаташ. Атланта яхача города (штат Джорджия) цхьан улица тротуара тIа ягIа бераш а ший цIагIара кIезига хIамилгаш а тIехь кхалсаг. Бе болх боаца мар Картери цун сесаги шоай пхи бер а тIехь цIагIара арабаьхаб 7 дийнахь дIа ца луш квартирах доагIа ахча цо тIехьадалийтарах. Ассошиэйтед Пресс яхача агентствон корреспондента миссис Картерца къамаьл деш цунца зIамига бераш мара дацар. Цар даи доаккхагIа дола бераши болх лаха бахабар.

Сурта тIа: Бе болх боацача Картера сесаг зIамигача берашца

Сурт: Ассошиэйтед Пресс.

Фотохроника (ТАСС).

Индонезен правительствон эскар мятежникашта духьал латар

Джакарта, 21 май (ТАСС). Индонезен правительстван эскар доладеннад Къулбаседа Сулавесии Молукски острови къилбаседан дакъеи мятежникех мукъадаккхарна.

Эскара викало подполковника Пирнгадес дIакхайкадир, лаьттарча эскареи авиацени флотеи цхьан тIалатарца, дунен шоллагIа тIом болча хана лоархIамера стратегически пункт хинна Моротай яха аэродром хьалаьца хилар (Молукски островаш). Операци еча хана чуяйтай мятежникий кара хинна американски цхьа бомбардировщик «В-26».

Правительственни эскар иштта дессад Горонтало яхача районе (Къулбаседа Сулавеси).

Эскара штаба начальника Насутион яхача инарала Индонезен «Къам сомадалара ди» хиларца эскаргеи нахагеи послани яхьийтар ший мукъах йола Индонези бахьан къовсам лелабарна а мехкачухь колониальни бокъонаш оттийтарна уж тIахьехаш.

Джакарта, 21 май. (ТАСС). Анта яхача агентствос беча хоамех, 20-ча мае Къилбаседан Сулавесе мятежникашта духьал латача индонезийски правительственни эскараша хьалаьцай, къулба-малхбалехьа мятежникий штаб-квартиранна —Манадона 140 километр гаьна йола город Горонтало. Операци чакхйоаккхаш мятежникий цхьа кема карадоаладаьд, 30 мятежник шоай герз а тIехьа кара венав.

Моттиге бахаш болча наха гIадбаха тIаийцар город мукъаяьккха правительственни эскар.

Планал совгIа лургда 200 эзар сом

Укх шера дIабахача биъ бетта пассажирашта культураца гIулакх дареи билетех хьаийца ахча дIадалареи паччахьалкхен план сийленца кхоачашйир Грознерча автостанцен коллективо (автостанцен начальник нов. Шахидов А.). ТIеххьарча апрель бетта 555,0 эзар сом дIадала дезаш хинна план кхоачаш а яь, планал совгIа дIаделар 39357 сом.

Из декхар иштта кхоачащде вIаштIехьадаьннад коллектива юкъе цхьа барт хиларцеи хIара болхло шешийга доагIа декхар дикагIа кхоачащде гIерташ хиларцеи.

Коллектива юкъе дикагIа дола балха хьокхамаш долаш ба: шофераш — Хамидов Абдул, Сайдаев Халат, Айдамиров, диспетчер нов. Болдырева Лидия Ивановна, кассир нов. Александрова Нина Михайловна, иштта кхыбараш.

Укх шерарча август бетта хулаш геттара деза кхоъ ди да вай республикерча къахьегамхой. Уж да: 1918 шера август бетта Грозне хиннача тIема 40 шу дуза ди, город Грозни йилла 140 шу дуза ди, советски гIишлошъерий ди. Уж деза денош дола бутт тIакхоачаш пассажирокилометрий план 105 процент кхоачашъеи планал совгIа паччахьалкхенна билеташ дохкарах 200,0 эзар сомал кIезигагIа доацаш ахча далеи, аьнна шийна хьалхашка декхар а оттадаь къахьегаш я хIанз автостанцен коллектив.

Д. ХАКИМОВ.

1958-ча шерара план кхоачашъеш

ЯлхлагIча пятилеткан кхоалагIа шу доладеннача хана денз 1958 ш. производственни план кхоачашъярна социалистически яхье а этта доккхий балха толамаш доахаш я Грознера кирпишкаш ю № 1 йола завода коллектив.

ТIаийца социалистически декхараш кхоачашдарна белгалбаьнна къахьегаш ба, цехашкареи гIишлоний участкашкареи болхлой н.н. Сабиров, Этиев, Ахматов, Абзаев, Абубакаров дуккха кхыбараши.

№ 1 йолча кирпишкий завода коллективо Социалистичеси яхье йиийхар Дагестански АССР-а Хасовюртовски кирпишки завода коллектив.

Грознерча кирпишки завода болхлойи инженерно-технически болхлойи коллективо лаьрхIад укх 1958 шерара производственни план ханал хьалхагIа 20 декабре кхоачашъе а цул совгIа, балха овсарал планал совгIа цхьа процент лакхъе, арахецача продукцега дIабода мах 0,5 процент лохбе, электроэнергеги топливаги дIабода мах 0,1 процент лохбе.

Уж декхараш тIаэцаш къамаьлаш дир рационализатораша, бригадайи цехийи мастераша, инженераша. Цар массане а чIоагIа раьза а хинна ханал хьалхагIеи толамащцеи кхоачащдергда аьнна тIаийцар уж социалистически декхараш.

Минеральни хий арахеца завод

Массанешта а дика йовзаш я минеральни хий арахецаш йола Ачалкхера завод.

ХIанз йIайхача хана къаьстта чIоагIа лоархIам болаши лораша дика могадеши хий да цу заводо кийчдеш арахецар. Цу балха хьисап а деш, дика толамаш доах завода коллективо. Масала апрель бетта продукци арахецара план 133 эзар шуша хий долча 166 эзари 250 шуша ара а хецаш балха задани тIех кхоачашйир коллективо. Балха тIа тIехдика толамаш дахарах завода дирекцес совгIаташ делар дикагIа болча болхлошта.

Дика болхлой хиларах «Сийлен грамоташ» яла лаьрхIад браковщица Акбиева Капена, упоковщица Козымирова Таяна, мойщица Ужахова Къудаса, шофера Костов ТIахIира, моториста Айдаровна иштта кхыбарашта а. Цу завода коллектива юкъе дика болх баь ялх саг баркал а кхайкадаь Сийлен книжка тIа язваьв. 1958-ча шера хьалхарча квартале даьха балха толамаш къахьегамца чIоагI а деш хьалхарча ах шерара балха план тIеххкоачашъярна къахьегаш я завода коллектив.

ХIанз дукха ха йоацаш баьча тохкамо кхы цхьаькха керда источник гучаяьккхай цига.

М. ЦУРОВ.

Херсонцаш болча хьоашалгIа бахаб

Вай республикера Херсоне а баха Грозненски р-на юртбоахама болхлой цIабаьхкаб. Сталинеи, Кировеи цIерахча колхозашкеи «Восточни» яхача совхозеи хиннаб уж. Укхаза, Грозненски района викалашта яйзар къахьегама дикагIа йола опыташ, колхоза боахамга а хьажир.

Грозненцашта, совгIата дикача фух дола шинараш деннад Херсонцаша.

С. САИДБЕКОВ.

Республика Ерригсоюзни переписага кийчлуш я

Республикански центре — Грозне 14-ча мае денз 17-ча маяга кхачалца чакхъяккхар Нохч-ГIалгIай мехка СССР ЦСУ инспекторий совещани. Из хетаьяр 1959 шера Ерригсоюзни перепись ярна.

Совещане доклад йир НГIАССР Статистически управленен начальника нов. Гребенщикова «1959 шера бахача наьха Ерригсоюзни перепись ярах» СССР Министрий Совета соцама тIагIолла.

СССР ЦСУ районийи городийи инспектораша Iомадир, перепись чакхъяккхара организационни планаш увттаяра дешаш; хургйолча Ерригсоюзни переписах бахача наха юкъе шерра кхетама болх боаржабар дийцар.

Перепись еча хана цуна районировани яра гIулакх къоастадаь да, кхыча бесса аьлча, районаш перепись ярна отделашта йийкъай, счетнии инструкторскии участкаш яьй.

Уж деррига дешаш перепись ярна еча кийчонна лоархIаме дакъа лоацаш да, царех тийшаь да перепись яра кадраш бакъахьа вIашагIтохар а уж дIа-юха нийсъяра а, перепись йизза а нийса а чакхъяккхар.

Совещане къаьстта уйла тIаяхийтар, переписа кийчо ярна а из чакхъяккхарна а хала хулача лоаман районашка переписа районаш ярна.

СССР ЦСУ Малгобека городской инспектора нов. Л. Ф. Поповас дош оттадаьд цIеной номераш лертIа йоалаяри Малгобека план бокъонца нийса хилийтари Iалащде.

А. ТОЛУБАНОВ.

Укх сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Наурски района ЦСУ инспектор нов. Горобец, Гудермесски района ЦСУ инспетора декхараш кхоачашду нов. Стенюшина, СССР ЦСУ МагIалбикера городской инспектор нов. Попова.

Сурт Г. А. Савельева.

Дика къахьегаш

«Красный Молот» завода № 14 йолча аьшк лоаладеча цеха начальника заместитела нов. А. А. Коноплеевс аьлар, «майна хьалхарча социалистически яхье а этта тха цеха коллективо апрель бетта план масса а тайпарча хьокхамех 109,9 процент кхоачашъяьй». Паччахьалкхен план кхоачашъяра тIехьа коллективо лоаттабеча къовсаме эггара хьинарегIа дола дакъа лоац Казахстанереи Киргизереи цIабаьхкача нохчашеи гIалгIашеи. Царех ба: крановщик нов. Расуев Сулиман, ремонтни электромонтер нов. Шабазов Мума, канавщик нов. Барахоев Махьмад кхыбараш а. Цар беча балхо хьахьокх шоашта хьалхашка латта декхар, производствон процесс, цеха гIулакх царна довзаш хилар. Электро-слесарни мастерске болх беш волча нов. М. Шабазова декхар да, цехера электрооборудовани дика лелае, ший ханнахьа царна ремонт е, электрооборудовани телха цехерча цхьанна а агрегатага сецаь ха ца яккхийта. Уж ший декхараш довза а довзаш, масса йолча хана ший тIехьагIа бе безача балха хьалхатIа кийчо ю цо. Иштта дика ду шоай балхаш крановщика нов. С. Расуевс а канавщик волча Барахоев Махьмада а.

Продукци арахецара план тIехкхоачашъелга — хIаране декхар долга, ховш ба уж, цудухьа коллективо дика сий а ду цар.

И. ПЛИЕВ.

Ший ханнахьа йоакхо ца яьча ишта хул

Вай республике масса йолча районашка йол хьокха ха хьатIакхаьчай, цхьайолча районашка йол хьакхара дика аттача а баьннаб.

Назрановски совхоза цхьайолча отделенешка (Iаьли-Юрта, Яндре, Аьлти-Юрта) а арабаьннаб йол хьакха.

Укх шера 4473 гектара тIа йол хьакха еза совхозо. Из декхар кхоачашдарна тракторни машинаш хинна ца Iеш кхы говраща йол хьокха 35 машин а эш совхоза, хIана аьлча цхьайола моттигаш говраща е кара мара мангал хьакха йиш йоацаш я цига.

Цхьабакъда, 2 мара говраща йол хьокха машинаш кийчъяь яц цига, хIаьта 603 гектар тIара йол мангалца кара хьакха езаш йоллашехь а цхьа мангал кийчбаь бац совхозо хIанз а.

Из да совхоза хьалхле лелаераша ший ханнахьа эшачун-доацачун йоакхо а яь йол хьакха арабовлара кийчо ца яьлга. Уж кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш хIанз а мангала ара бовланза ба совхоза йиъ отделенен (Сурхо тIареи, Пхьилекъонгий-юртареи, Буро-кIалхареи, Экажкъонгий-юртареи) болхлой.

ХIанз мангала дика ха эттача хана совхоза хьалхле лелаераш ишта хье баларах доккха зе далар кхерам ба совхоза, хIана аьлча кастта ялаташ чуэца болабелча аьлаца болх бе ха кIезига хургйоландаь.

ТУГАНОВ.

Шин школан спортивни вIашагIкхетар

Дукха ха йоацаш Наьсарен юкъерча школан спортсменаш бар Ачхой-Мартанерча школан спортсменашца спортивни вIашагIкхетар дIадахьа баха.

ВIашагIкхетар дIадоладир мехкараша-волейболисташа. ЛоархIам 2 : 1 а болаш, фусумдаь котбаьлар.

ДIахойодача хана лейза Наьсарен кагийнах — футболисташи волейболисташи котбаьлар.

Г. САГОВ.

Редактор
М. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерах дола кино-театр.

Йоккха зал. — Керда художественни фильм **«Керда аттракцион»**, долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1. — **«Керда аттракцион»**, долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 2. Берий сеансаш **«ХьунагIара кIур»**, долалу 9.30. 11.30.

«Иккаш ювхача циско керда леладаьраш». Долалу 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9,30

ЗIамига зал № 3. Берий сеансаш. **«Джульбарс».** Долалу 9.15, 11.15.

«Керда аттракцион». 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15.

Кинотеатр «Экран». — «Керда аттракцион». Долалу 7.40, 9.40.

Кинотеатр «Родина»

«Керда аттракцион» — 9, 11, 1.

«Кхаь фордал дехьа вахар». Долалу — 3, 6, 9.

Ахканара кинотеатр

«Керда аттракцион». Долалу 7.45. 9.

Город Грозне Роза-Люксембург ул., 49/89-ча цIагIа, 23 кв. вахача гр-на **Чернозуб Владимир Захаровича** гор. Грозне, Молотовски ул., 3 йолча яха гр-ка **Чернозуб Лидия** Карапетовна йитара дош суде дIачуденнад.

Дош дувцаргда гор. Грознен Ленински р-она 2-ча участкан нарсуде.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-23, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ01265 Типография им 11 августа 1918 года, проспект Революции 36/3. Заказ № 2996